

A Három Társ legendája

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

A Három Társ legendája

Ferences Források – 4.

Balanyi György fordítását a latin kritikai szöveg és modern fordítások alapján javította:
Hidász Ferenc OFM

Bevezető és jegyzetek: Várnai Jakab OFM

A sorozatot szerkesztik: Hidász Ferenc OFM és Várnai Jakab OFM

Fedlapterv: Palkovics János

A rendi előljárók engedélyével

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az Agapé Kiadónál 1995-ben megjelent azonos című könyv (ISBN 963 8112 70 0) szöveghű, elektronikus változata. Az elektronikus kiadás engedélyét a Kapisztrán Ferences Provincia Tartományfőnöke adta meg 1998. július 22-én. A programot a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár elvei szerint korlátlanul lehet lekipásztori célokra használni. Minden más jog a Kapisztrán Ferences Provincia tulajdonában marad.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	5
Megjegyzés, kísérőlevél.....	9
I. fejezet.....	10
Szent Ferenc születéséről, hivalkodásáról, különködéséről, pazarlásáról és arról, hogyan fordult ezen állapotból a szegények iránti bőkezűsége és szeretetre.....	10
II. fejezet	12
Hogyan került Ferenc fogságba Perugiában, és arról a két látomásról, melyet akkor látott, mikor lovagga készült lenni	12
III. fejezet.....	14
Hogyan látogatta meg az Úr első ízben Ferenc szívét mondhatatlan édességével, és hogyan kezdett ő a látogatás erejében előre haladni a maga és a világ hiúságának megvetésében, úgyszintén az imádságban, alamizsnaosztásban és a szegénység szerelmében.....	14
IV. fejezet.....	16
Hogyan kezdte Ferenc a leprásoknál legyőzni önmagát és édességnek érezni azt, ami azelőtt keserű volt	16
V. fejezet	18
A Keresztrefeszített első szava Ferenchez, és arról, hogyan hordozta ő ettől kezdve szívében mindhalálíg Krisztus kínszenvedését.....	18
VI. fejezet.....	20
Hogyan menekült Ferenc atyja és rokonai üldözése elől, hogyan vonta meg magát San Damiano templomának papjánál és hogyan dobott pénzt ennek ablakába.....	20
VII. fejezet	23
Szent Ferencnek a San Damiano templom kijavításával kapcsolatos sokféle fáradozásáról és arról, hogyan kezdett önmaga legyőzésével alamizsnát gyűjteni.....	23
VIII. fejezet.....	25
Hogyan változtatta meg Szent Ferenc öltözkését, mikor az Evangéliumból meghallotta és megértette Krisztus tanácsait, és hogyan öltötte magára külsőleg és bensőleg a tökéletesség új ruháját	25
IX. fejezet.....	28
Szilveszter testvér hivatásáról és látomásáról, melyet közvetlenül a rendbe való belépése előtt látott	28
X. fejezet.....	31
Hogyan mondott meg Szent Ferenc hat társának mindent, amik a világban jártukban velük történnek, buzdítván őket az állhatatosságra	31
XI. fejezet.....	34
Négy újabb testvér befogadásáról és arról a lángoló szeretetről, mellyel a testvérek egymás iránt viseltettek, úgyszintén a munkában és az imádságban tanúsított buzgóságukról és tökéletes engedelmségükről.....	34
XII. fejezet	36
Hogyan ment boldogságos Ferenc tizenkettedmagával a pápa udvarába, hogy bejelentse neki rendalapító szándékát és megerősíttesse vele a regulát, melyet szerzett	36
XIII. fejezet.....	39
Szent Ferenc prédikálásának hatásáról, első tartózkodási helyéről és arról, hogyan éltek ott a testvérek és hogyan távoztak onnét.....	39

XIV. fejezet.....	41
A káptalanról, melyet évenként kétszer tartottak a Sancta Maria de Portiuncula mellett ...	41
XV. fejezet	43
János úrnak, az első protektornak haláláról és Hugolino ostiai püspök úrnak a Rend atyjává és protektorává történt megválasztásáról	43
XVI. fejezet.....	44
Az első ministerek választásáról és arról, hogyan küldötték őket szét a világba.....	44
XVII. fejezet	46
Boldogságos Ferenc legszentebb haláláról és arról, hogyan nyerte el halála előtt két esztendővel a mi Urunk Jézus Krisztus sebhelyeit	46
XVIII. fejeze	48
A szent atya szentté avatásáról	48

Előszó

A *Három Társ Legendája* új hang a Szent Ferencről szóló XIII. sz.-i visszaemlékezések sorában. A ferences irodalomtörténet egyöntetűen úgy tudja, hogy ez a hang először egy külön kérés nyomán szólalt meg. Alig két évtizeddel a Poverello halála (1226) és *Celanói Tamás Első Életrajzának* közzététele (1228) után ugyanis a „rendi közvélemény egyre hangosabban kezdte sürgetni egy újabb és kimerítőbb életrajz összeállítását. Ennek a követelésnek adott hangot az 1244-es genovai egyetemes káptalan, mikor minden testvért felszólított, hogy aki csak tud valami újat a szent alapító életéből, azt haladéktalanul vesse papírra és bocsássa Crescentius a Jesi generális rendelkezésére.”¹

A Három Társ Legendájának keletkezéséről már a *Chronica XXIV Generalium* (1374) is azt írja, hogy Leó, Angelus és Rufinus – Szent Ferenc bizalmas barátai és utolsó éveiben állandó kísérői – a genovai káptalan felszólítására vetették papírra emlékeiket. A legenda ma biztos helyet foglal el a ferences források sorában. 1894-ben Paul Sabatier, amikor komoly vizsgálatnak veti alá az akkor rendelkezésre álló ferences forrásokat, hogy viszonyukat tisztázza, többek között megjegyzi, hogy törés figyelhető meg a *Három Társ Legendájának* I–XVI. és további fejezetei (1–67 és 68–73 szakaszok) között. Ennek a törésnek a magyarázataként olyan feltevést állít föl, miszerint az eredeti legendát megcsonkították, így az többé nem tekinthető egészében eredetinek. Ezt Sabatier munkahipotézisnek szánta, és gyümölcsözőnek is bizonyult, mert ez vezetett a *Tökéletesség Tükre* fölfedezéséhez. Feltevésének ez a szerencsés következménye azonban még nem bizonyítja annak megalapozottságát. Maga Sabatier is így gondolkodott, és ez volt a véleménye P. van Ortroynak is, aki híres cikkében² megsemmisítő kritikának veti alá a *Három Társ Legendáját*: hitvány fércmű valamelyik hivatalos legendához, amely a XIII. sz. legvégén, sőt lehet, hogy a XIV. sz. első negyedében keletkezett. Paul Sabatier egy cikkben válaszol van Ortroynak³; valójában ekkor keletkezik a „ferences kérdés” mint irodalomtörténeti probléma⁴. A *Három Társ Legendája* ennek a kérdésnek egyik kulcspontja.

A legenda irodalomtörténeti kutatása a hatvanas évek végétől kezdve olyan fordulatot vett, amely alapvetően megváltoztatta e műről alkotott elképzeléseinket. Sophronius Clasen német kutató 1967-ben publikálja monumentális művét *Legenda Antiqua*⁵ címmel. Ebben olyan érveket is előtár, amelyek a *Három Társ Legendájának* régebbi datálását sugallják. Ezt követi az *Anonymus Perusinus*, a Perugiai névtelen legenda kiadása di Fonzótól⁶ amely még akkor is jelentős, ha szerzője kommentárban eléggé elrugaszkodik, és igencsak késői időpontot tulajdonít a legendának. Théophile Desbonnets tanulmánya 1972-ben azzal az állítással lép fel⁷, hogy a legenda későbbi, mint *Celanói Első Életrajza*, Spirai Julián életrajza és mint az *Anonymus Perusinus*, de bizonyosan korábbi, mint *Celanói Második Életrajza*. Végül 1974-ben

¹ *Celanói Tamás életrajzai Szent Ferencről*. Ferences Források 2. Agapé, Szeged, 1993. Balanyi Gy. bevezetője, 8. o.

² La Légende de S. François d'Assise dite Legenda trium sociorum, in: *Analecta Bollandiana* 19. számában (1900), 119–197. o.

³ De l'authenticité de la Légende de saint François dite des trois compagnons”, in: *Revue historique* 75 (1901).

⁴ A ferences kérdéstről lásd a *Perugiai Legenda* magyar kiadásának bevezetőjét (Helikon, Bp. 1990., 19–26. o.) és a *Celanói életrajzok magyar fordításának* bevezetőjét (vö. 1. megj.).

⁵ Clasen, Sophronius: *Legenda Antiqua S. Francisci, Untersuchungen über die nachbonaventurianschen Franziskusquellen*. Leiden, Brill, 1967.

⁶ di Fonzo, Lorenzo: L'Anonimo Perugino tra le fonti francescane del sec. XIII. in: *Miscellanea Francescana* 72 (1972), 117–483. o.

⁷ Desbonnets, Théophile, La Légende des Trois Compagnons, Nouvelles recherches sur la généalogie des biographies primitives de saint François, in: *Archivum Franciscanum Historicum* 65 (1972), 66–106. old.

Desbonnets megjelenteti a legenda kritikai szövegét⁸. Ez a kritikai kiadás két változat létezését állapította meg. Alapjában véve azonosak, csak néhány szövegvariáns van, amelyek azonban a két változatot elkülönítik egymástól. Az első, a sarnanói változat pontos tartalmát még meg sem lehet állapítani, mert a három kézirat közül egyik sem teljes. Valószínű terjedelme a kísérőlevél és az I–XVI. fejezetek. A másik, hagyományos változat pedig 19 kézirat tanúságára hivatkozhat; ennek adjuk mi most a fordítását.

Két kérdésre biztos választ adnak az utóbbi évtizedek kutatásai: a keletkezési év és a felhasznált források kérdésére. A legenda megírása Desbonnets alapján Celanói *Első Életrajza* (1228), Spirai Julián műve (1235) és az *Anonymus Perusinus* (1240–41) utánra tehető. Ugyanakkor korábban jött létre, mint Celanói *Második Életrajza* (1247), mivel az felhasznál több új elemet a *Három Társ Legendájából*, szövegtörténetileg pedig legalábbis függetlenek egymástól. Nincs semmi akadálya tehát annak, hogy keletkezését 1241 és 1247 közé helyezzük, sőt, hogy a kísérőlevél dátumát fogadjuk el: 1246. Ugyanilyen egyértelműen tisztázták a legenda forrásai. Az I–VII. fejezet Celanói *Első Életrajza* nyomán halad, a VIII-ban Spirai Julián a forrás, a IX–XVI. fejezetekben pedig az *Anonymus Perusinus*. Csak a két utolsó fejezet jelent problémát, amelyet az előző fejezetektől mintha hézag választana el.

A XVI. fejezet ugyanis az 1221-es év eseményeivel fejeződik be. Ettől fogva a stigmák rövid felidézése után egyből Ferenc halálához ugrunk előre, 1226-ra. A Ferenc életét egyéb forrásokból ismerő olvasónak itt jogos hiányérzete támad. Az utolsó évek még jónéhány olyan eseményt hoztak, amelyek Szent Ferenc alakját mélyen megjelölték. Elfogadható-e a gondolat, hogy Leó, Rufinus és Angelus hallgattak egy ilyen fontos időszakról, tehát a hézag szándékos szerkesztés nyoma? Vajon szándékos csonkítás eredménye volna? Vagy egyszerűen elvesztek volna az utolsó évek eseményeiről összegyűjtött beszámolók?

Mindezekre nem tudunk válaszolni addig, amíg nem foglalkoztunk azzal a kérdéssel, hogy a XVII–XVIII. fejezet vajon egykorú-e a mű többi részével? Ezek ugyanis hiányoznak a sarnanói változathoz, amely az első állapot tanúja. A mű többi részével szemben pedig ez a két utolsó fejezet mintha Bonaventura *Legenda Majorjából* merítene. Ez a két indok későbbi keletkezést feltételezne. Itt azonban még nincs egyetértés a kutatók között.

Fejtörést okoz a kutatóknak a kísérőlevél is, mégpedig két szempontból. Egyrészt a szerzők saját bevallásuk szerint „nem legenda módjára” írták meg művüket. Márpedig nyilvánvaló, hogy a legenda számon tartott jelenlegi szövege betartja annak formai szabályait, érvényesíti az időrendi szerkesztést, használja a *cursust*, a mondatközepek és mondatvégek rímes összecsengését. Másrészt pedig, teszük hozzá a levélírók, ha az előző életrajzok írói „ismerték volna, ezeket sem mellőzték volna”. Az előző életrajzok Celanói első műve és Spirai Julián munkája lehettek. Márpedig a *Három Társ Legendájának* egyharmada megvan ezekben az iratokban. Van-e valódi ellentét a legenda szövege és a kísérőlevél állításai között?

A legenda hitelességének hívei a kísérőlevelet is hitelesnek és a legendához tartozónak fogadják el. Ugyanakkor sokan a legendát apokrifnek, a levelet viszont hitelesnek tartják, mondván, hogy az egy ma már elveszett dokumentumhoz kapcsolódott. Ez meglepő álláspont, hiszen ha a legenda nem hiteles, akkor minek őrizték volna meg a kísérőlevelet? Egy másik életrajzra akarták volna átvinni a kísérőlevél által szavatolt hitelességet? Ha létezett is ilyen életrajz, mi lett volna az oka, hogy ezt a levelet csatolják hozzá előszónak? Az még nem elég, hogy a tartalma nem ellent neki⁹. Kellene, hogy legyen a kezünkben olyan kézirat, amelyben a legendát nem előzi meg a grecciói levél: Ilyen azonban nincs. A kérdést úgy

⁸ Desbonnets, Théophile: *Legenda trium Sociorum*. Edition critique, in: *AFH* 67 (1974), 38–144. o.

⁹ Sem J. Campbell (*I Fiori dei Tre Compagni*, Milano, 1966), sem Rosalind Brooke (*Scripta Leonis, Rufini et Angeli Sociorum S. Francisci*, Oxford, 1970), sem pedig Vergilio Gamboso (*Fonti Francescane*, Assisi, 1977) nem tudtak ellenállni a kísértésnek: az előbbi kettő a Perugiai Legenda kiadása elé teszi a kísérőlevelet, utóbbi pedig Celanói *Második Életrajzának* előszavaként hozza.

oldhatjuk meg, hogy nem érezzük ki a kétségtelenül meglévő ellenérveket a legenda és a levél közti kapcsolattal szemben. Megelégedhetünk azzal, hogy van új anyag a legendában, tehát az valóra váltja a kísérlőlevél ígéreteit. Ami pedig a legenda-forma hiánya miatti szabadkozásukat illeti, nyugodtan feltételezhetjük a szerzőkről, hogy szerénységük mondatja azt velük.

A két utolsó fejezet előtti hézag és a kísérlőlevél talányát világosabban látjuk, ha kilépünk a *Három Társ Legendájának* keretei közül, és megpróbáljuk rekonstruálni a szövegtörténetet. Tegyük fel, hogy Szent Ferenc három hűséges társa úgy döntött, hogy válaszol Crescentius a Jesi felhívására. Írásaikat egy csomagban küldhették el, amely ezeket tartalmazhatta:

- az, amit most a *Három Társ Legendájának* nevezünk, illetve annak I–XVI. fejezete;
- Leó visszaemlékezései, amelyet nagyjából megőrzött a perugiai MS 1046 jelzésű kódex¹⁰;
- egyéb írások.

Ehhez a csomaghoz szólhatott a kísérlőlevél, amely így nem tartalmaz ellentmondást, hiszen a küldemény kétharmadát valóban nem legenda formában szerkesztették. Az új anyag részaránya is megnövekszik, és szigorúan véve nincs is hézag. Celanói ugyanis ezeket a részeket használja fel a *Második Életrajzban*. Az eredeti „dosszié” anyaga szétbomlik, és az egyes részek a maguk útját járják. Leó testvér továbbra is írja emlékezéseit, talán visszakapta küldeményét, vagy felidézi azt, amit beküldött, vagy egy másolatot meg is őrzött. Néhány szakaszt, mint pl. az „Intentio Regulae”, gyakran lemásolnak. A *Legenda Major* megírása, majd a többi legenda megsemmisítése után telnek az évek, és a XIII. sz. végén vagy a XIV. sz. elején a testvérek ismét megkísérlik összegyűjteni, ami az előző hagyományból megmaradt. Előkerülnek Leó testvér emlékezései, és ismét felfedezik Celanói művét. A kettő keveréke alkotja majd a *Tökéletesség Tükrét*. Még később megtaláljuk a Crescentiusnak küldött csomag első részét. Ezért úgy tűnik, mintha a levél a legenda első 16 fejezetét kísérné, és ezentúl mindig az elé illesztik. Végül egy későbbi szerző a *Legenda Major* alapján kiegészíti a tizenhat fejezetet.

Be kell tehát vallanunk, hogy a csomag kezelésének körülményei lehetnek a felelősek azért, hogy a jelenlegi legendát a Három Társra vezetik vissza. De lehetett-e részük a társaknak a szerkesztésben is? A stílus vizsgálata kizárja Leót. Rufinus nagyon félnék természetű volt, róla nem hallottuk, hogy írt volna. Marad Angelus, akiről mint lehetséges szerzőről kezd beszélni a kutatás.

Ha a szerző személyazonossága ismeretlen is, a mű eredetét és célját mégis pontosíthatjuk Raoul Manselli néhány nagyszerű meglátásával¹¹. Először is: olyan művel van dolgunk, amelyben a szerző figyelme szinte kizárólag az Assisi városában lezajló események felé fordul. Assisit tekinti Ferenc kiváltságos működési területének. Az események leírása részletes, életszerű és pontosságra törekvő. Másrészt a legenda elég különleges formája – a hagiográfia műfajába tartozik – csak azzal magyarázható, hogy az nem egy „rendalapító” életrajza, hanem egy „helyi szent” bemutatása. Úgy néz ki tehát, hogy Assisiben keletkezett, és egy ottani polgár írta, ezért nevezhetnénk Szent Ferenc assisi legendájának is. Talán válasz akart lenni Celanói Tamás *Első Életrajzára* Assisi védelmében, hiszen Celanói elég sötét képet fest Ferenc háttéréről, amikor megtéréséről beszámol. Bármennyire is a megtérő szent ragyogását akarta kiemelni a sötét háttérrel, ezzel mégis nyilvánosan ítélte el egy egész társadalmi osztályt, a kereskedőket, és a város lakóinak jelentős részét szabályosan megsértette. Amikor a *Három Társ Legendája* úgy mutatja be Ferencet, hogy az természete szerint udvarias és vidám ember, jó kereskedő, valamint amikor olyan részleteket idéz fel, amelyeket csak helybeliek ismerhettek, akkor a legenda kompilátora tisztára mossa a város becsületét. Megtérése előtt Francesco barátaival „éjjel-nappal Assisi utcáit járta”, és „ruházkodásban is messze túllépte az illendőség határát”, szülei mégis elnézőek vele szemben, hiszen a fiú költekezése csak az ő jómódukat

¹⁰ Lásd a *Perugiai Legenda* magyar kiadása (Helikon, Bp. 1990) bevezetőjének 24. oldalát.

¹¹ Manselli, Raoul: *Nos qui cum eo fuimus. Contributo alla questione francescana*. Roma, 1980., 25–30. o.

hirdeti. Ferenc már megtérése előtt is felmutat bizonyos természetes erényeket: „barátságos és előkelő” (curialis) erkölceit és nemes megjelenését perugiai fogvatartói is elismerik.

Ehhez még azt is hozzá kell tennünk, hogy a legendában mindvégig a középkori város intézményeinek jogi nyelvezete visszhangzik. Különösen a püspök előtt apjával lefolytatott „pere” mutatja ezt. Apja először a város konzulánál panaszolta be őt, ahol Ferenc kinyilvánítja, hogy ügyében csak egyházi bíróság illetékes. Mindezek fényében egyetérthetünk a Manselli által felvázolt szerzőportréval. Ha arra gondolunk, hogy minden városban milyen féltékenységgel és nagy éberséggel vették körül azt a szentet, amely hírnevet szerzett a helynek, akkor könnyen el tudjuk képzelni, hogy egy tollforgató ember, talán a város jegyzője fűzte egybe a szentet Assisihez kapcsoló tényeket.

A szövegtörténet viszontagságai ellenére tehát egy eleven és életközeli beszámolót tartunk a kezünkben. Talán egyik életrajz sem mond el ennyit a ferences történelem első éveiről, amikor még nem is nevezték „rendnek” Ferenc közösségét.

fr. Várnai Jakab

Felhasznált irodalom

1. Légende des trois compagnons. in: *Saint François D'Assise. Documents. Écrits et premières biographies rassemblés et présentés par les PP. Théophile Desbonnets et Damien Vorreux OFM. Éditions Franciscaines, Paris, 1968., 789–860. old.*
2. *Die Dreigefährtenlegende des heiligen Franziskus. Die Brüder Leo, Rufin und Angelus erzählen vom Anfang seines Ordens. Einführung von Sophronius Clasen OFM, Übersetzung und Anmerkungen von Engelbert Grau OFM. „Franziskanische Quellenschriften 8” Dietrich-Coelde-Verlag, Werl, 1972.*
3. *Szent Ferenc élete legbizalmasabb barátai előadásában (Legenda trium sociorum) Latin eredetiből fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Balanyi György. Minerva, Kolozsvár 1945.*
4. *Assisi Szent Ferenc perugiai legendája. Fordította: fr. Varga Imre Kapisztrán. Helikon, Budapest, 1990.*

Megjegyzés, kísérlévl

[Megjegyzés]

Mindezek a sorok boldogságos Ferenc három társának egynémely írásai atyjuknak világban eltöltött életéről, csodálatraméltó és tökéletes megtéréséről, a kezdet és a rend megalapításának tökéletességéről, mely az alapítóban és az első testvérekben megvolt.

[Kisérlévl]

1 Krisztusban tisztelendő atyánknak, Crescentius testvérnek, Isten kegyelméből a Rend minister generalisának, Leó testvér, Rufinus testvér és Angelus testvér, egykoron, bár érdemtelenül boldogságos Ferenc atyánk kísérlévtársai, illó és alázatos tisztelettel az Úrban.

A nemrégén lezajlott egyetemes káptalan és az Ön parancsa szigorúan meghagyta a testvéreknek, hogy amit csak tudnak boldogságos Ferenc atyánk csodáiról és cselekedeteiről – már akár közvetlen, akár közvetett forrásból –, azt haladéktalanul jelentsék Főtisztelendő Atyának. Helyénvalónak véltük, hogy mi is, akik – bár érdemtelenül – hosszú időn át vele éltünk, viselt dolgainak töméntelen számából egyet s más, amit vagy magunk láttunk, vagy pedig más szentéletű testvérektől tudtunk meg az igazság szigorú szemmel tartásával eléje terjesszünk az Ön Szentségének. Közülük különösen is említésre méltó Fülöp testvér, marignanói Masseur testvér és János testvér, tiszteletreméltó Egyed testvér kísérléve, aki éppen ebben a tárgyban sok mindent hallott Szent Egyed testvértől, és boldogemlékű Bernát testvér, Szent Ferenc első társa.

E részben nem elégedtünk meg a csodák egyszerű elbeszélésével, melyek különben sem teszik, hanem csak mutatják az életszentséget, hanem iparkodtunk szent életének kézzelfogható jeleit és istenfélő szándékának szilárd állhatatosságát is megmutatni a Fölséges Isten és a mondott szentséges atya dicséretére és a nyomdokait követni szándékozók épülésére. Mindezt azonban nem legenda módjára írtuk meg, mivel életéről és a csodákról, melyeket az Úr művelt általa, már úgylis többrendbeli legenda készült. Inkább úgy jártunk el, mint aki kellemes réten sétál: innét is, onnét is leszakítottuk a véleményünk szerint szebb virágokat. Eközben nem voltunk tekintettel a történeti elbeszélés folytonosságára, és mellőztünk sok mindent, amiket az említett legendákban hű és kellemes előadásban amúgy is meg lehet találni.

Ami keveset itt előhozunk, azt, ha Ön jónak látja, könnyen beléjük lehet illeszteni. Meg vagyunk ugyanis győződve róla, hogy azok a tiszteletre méltó férfiak, akik az említett legendákat összeállították, ha ismerték volna, ezeket sem mellőzték volna, hanem inkább még felékesítették volna őket ékesszólásukkal és úgy hagyományozták volna át a későbbi nemzedékekre.

Ön pedig, Főtisztelendő Atyám, éljen mindig jó egészségben a mi Urunk Jézus Krisztusban, akiben mint engedelmes fiai alázatosan és tisztelettel ajánljuk magunkat az Ön Szentségének.

Kelt Greccióban, 1246. augusztus 11-én.

I. fejezet

Szent Ferenc születéséről, hivalkodásáról, különködéséről, pazarlásáról és arról, hogyan fordult ezen állapotból a szegények iránti bőkezűsége és szeretetre

2 Ferencet, aki a spoletói völgy szélén fekvő Assisi városában született, eredetileg Jánosnak nevezte el anyja. Atyja azonban, aki születésekor éppen Franciaországban időzött, hazatérése után Ferencre változtatta nevét. Ferenc, miután felserdült és elméjét kellőképpen kipallérozta, atyja mesterségét, a kereskedést kezdte folytatni. De egészen más szellemben, mint atyja, mert hasonlíthatatlanul bőkezűbb volt nála. Mivel élt-halt a mókáért és a dalért, barátaival éjjel-nappal Assisi utcáit járta, és olyan hallatlanul bőkezűen szórta a pénzt, hogy egész keresete ráment a lakomázásra, italra és szórakozásra.

Szülei emiatt többször szemrehányást tettek neki. Szemére vetették, hogy annyit költ magára és barátaira, mintha nem is az ő fiuk, hanem valami hatalmas fejedelem gyermeke volna. Mivel azonban gazdagok voltak és nagyon szerették fiukat, végre is beletörődtek a dologba és nem zavarták köreit. Sőt, édesanyja, mikor egyszer hallotta, hogy szomszédai fia tékozlásáról beszélnek, így szólt hozzájuk: „Mit gondoltok, mi lesz az én fiamból? Meglátjátok, hogy a kegyelem segítségével Isten gyermeke lesz belőle.”

De nemcsak ilyen dolgokban volt Ferenc bőkezű, sőt pazarló, hanem ruházkozásban is messze túllépte az illendőség határát, és a lehető legdrágább szövetekből varratta ruháit. Egyszer meg annyira ment a különködésben, hogy ugyanannak az öltönynek egyik felét a leghitványabb, másik felét pedig a legdrágább kelméből készítette.

3 Emellett, természeténél fogva rendkívül barátságos és előkelő¹² volt beszédében és viselkedésében egyaránt, s szíve szándékát követve úgy határozott, hogy senkinek sértő vagy illetlen szót nem mond. Sőt fiatal kora, tréfakedvelése és világias életmódja ellenére azt is feltette magában, hogy senkinek, aki illetlenül szól hozzá, nem válaszol. Nem csoda hát, hogy oly hamar híre futott az egész tartományban, és akik csak ismerték, meg voltak róla győződve, hogy nagy dolgokat fog véghezvinni.

A természetes erényeknek ezen fokáról a természetfölötti erények magaslatára lendült, mikor így kezdett magában okoskodni: „Ha te ilyen nyájas és bőkezű vagy az emberekhez, akiktől hiú és mulandó kedvezéseknél egyebet nem várhatsz, mennyivel jogosabb, hogy Istenért, aki mondhatatlanul bőkezűbb a visszafizetésben, nyájas és adakozó légy a szegényekhez.” És ettől kezdve valóban szívesen látott minden koldust és pazar kézzel osztott nekik alamizsnát. Így esett, hogy kereskedő létére semmi gondot nem fordított földi vagyon gyűjtésére.

Egy napon, mikor éppen az üzletben foglalatostkodott és minden gondját az ügyvitelre fordította, váratlanul betoppant hozzá egy koldus és Isten szerelméért alamizsnát kért tőle; ő azonban, mivel a kapzsi vágy és az üzlet egészen lekötötték, megtagadta tőle az alamizsnát. De az isteni kegyelem sugarának érintésére azonnal magába szállott és így kezdte magát korholni szeretetlen magatartásáért: „Ha ez a szegény ember valami nagy gróf vagy báró nevében fordult volna hozzád, bezzeg siettel volna teljesíteni kérését; tehát mennyivel kevésbé lett volna szabad őt elutasítanod, miután a királyok Királyának és mindenek Urának nevében fordult hozzád kérésével?”

¹² curialis

Ezért szívében úgy határozott, hogy ezentúl senkit sem utasít el, aki ilyen fölséges Úr nevében fordul hozzá kéressel.

II. fejezet

Hogyan került Ferenc fogságba Perugiában, és arról a két látomásról, melyet akkor látott, mikor lovaggá készült lenni

4 Mikor egyszer a perugiaiak és az assisibeliek háborúba keveredtek egymással, sok polgártársával egyetemben Ferenc is a perugiaiak fogságába került¹³. Mivel pedig külső megjelenésében egészen a nemesekhez hasonlított, a lovagfogyokkal zárták össze.

Történt egy napon, mikor társai még a szokottnál is jobban búnak eresztették fejüket, hogy ő, egyébként is vidámságra hajló és tréfakedvelő ember lévén, egyáltalán nem mutatta magát szomorúnak, sőt mintha még örült is volna. Emiatt egyik társa keményen rátámadt, hogy úgy viselkedik, mintha beszámíthatatlan volna és egyenesen örülne a fogságnak. Ferenc azonban élénk szóval visszavágott: „Mit gondoltok rólam? Eljön még az idő, mikor az egész világ tisztelettel fog engem övezni.” Máskor meg az történt, hogy a lovagok egyike, akikkel Ferenc össze volt zárva, súlyosan megsértette egyik fogolytársát. Emiatt a többiek meg akarták szakítani vele az érintkezést. Ferenc volt az egyetlen, aki nem vonta meg tőle társaságát, sőt a többieket is példája követésére biztatta. Egy esztendő elmúltával a két város között ismét helyreállt a béke¹⁴. Így Ferenc fogolytársaival együtt visszatérhetett Assisibe.

5 Néhány évvel rá egy assisi nemes ember háborúba készült. Az volt a szándéka, hogy Apuliába megy és ott nagy vagyont, vagy pedig hírnevet szerez magának. Ferenc, mikor erről hallott, azonnal elhatározta, hogy ő is vele megy, és ott lent egy bizonyos Gentile nevű gróf¹⁵ szolgálatában lovaggá ütteti magát. Szokásához híven most is a legdrágább kelmékből készíttetett magának ruhát, és bár származását tekintve alacsony rangú volt, felkészülésében iparkodott túltenni polgártársán.

Egy éjszaka azonban, mikor minden gondolata terve megvalósítása körül forgott, és valósággal égett a vágytól, hogy minél előbb útnak indulhasson, látomásban meglátogatta őt az Úr. Mivel látta, hogy szinte lángol a dicsőség vágyától, a dicsőség ígézetével vonta őt magához és bővölte el. Mikor ugyanis azon a bizonyos éjszakán álomba szenderült, megjelent neki egy ember, nevén szólította és elvezette őt egy tágas és gyönyörűséges palotába, mely roskadásig tömve volt fegyverekkel. A falakon szebbnél szebb sisakok és más fegyverek, a hadiélet díszének elengedhetetlen kellékei csüngtek. Ferenc szíve repesett az örömtől, és magában egyre csak azon töprengett, vajon mit is jelent mindez; újra meg újra felvetette magában a kérdést, kié ez a sok remekbe készült fegyver és ez a gyönyörűséges kastély? És mindjárt hallotta rá a feleletet, hogy mindez a kastéllyal egyetemben az övé és lovagjaié.

Ferenc másnap örömtől repeső szívvel ébredt fel és kelt ki az ágyból. Mint olyan ember, aki még nem ízlelte meg az Úr lelkének édességét, egészen világias módon gondolkodott és az álmod úgy magyarázta, hogy a világban hatalmas fejedelemségig fogja vinni. Ezért elhatározta, hogy haladéktalanul folytatja útját Apulia felé és ott az említett gróffal lovaggá ütteti magát. Lelkét még a szokottnál is nagyobb öröm töltötte el úgy, hogy sokan csodálkozva kérdezték tőle, honnét ez a szertelen nagy öröm? És ő felelte: „Tudom, hogy nemsokára hatalmas fejedelem lesz belőlem.”

¹³ Az ütközet 1202-ben ment végbe Ponte San Giovanninál, Perugiától északra.

¹⁴ A béke 1203. novemberében jött létre.

¹⁵ Ilyen nevű gróf nem szerepel a korabeli dokumentumokban. Bizonyos viszont, hogy a szóbanforgó személy Briennei Walter. Az Anonymus Perusinusban *comitem gentilem* szerepel ott, ahol legendánkban *quodam comite Gentili nomine*. Bonaventura is így hozza: „egy nemes gróf szolgálatába állott”.

6 Ezt a látomást a nagylelkűségnek és előkelő gondolkodásnak egészen egyedülálló példája előzte meg: Ferenc új és drága ruháit Krisztus szerelméért a látogatást közvetlenül megelőző napon mind egy nemes származású szegény lovagnak ajándékozta. Nem alaptalan tehát a feltevés, hogy nagylelkűségének számottevő része volt a látomásban.

Másnap Ferenc útnak indult és szerencsésen eljutott Spoletióig. Onnét tovább akarta folytatni útját Apulia felé. Menet közben egy kissé gyengélkedni kezdett, de ő mégis egyre csak útja célján jártatta az eszét. Mikor tehát éjszaka álmra hajtotta fejét, félálomban úgy tűnt neki, mintha egy hang azt kérdezte volna tőle, hová készül menni? Erre ő felfedte egész tervét. A hang azonban tovább kérdezte: „Ó, Ferenc, ki tehet több jót veled, az Úr-é vagy a szolga?” „Az Úr” – felelte ő. „Hát akkor miért hagyod el az Urat a szolgáláért, a fejedelmet az alattvalóért?” Mire Ferenc kérdezte: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” „Térj vissza szülőföldedre – hangzott a válasz –, ott majd megmondják, mit kell cselekedned. A látomást ugyanis, melyet láttál, egészen másként kell értelmezned.”

Ferenc, mikor felébredt, a legteljesebb összeszedettséggel gondolkozni kezdett látomása fölött. Míg azonban első látomásában, a világi sikerek után sóvárogva egészen magán kívül volt a szertelen örömtől, most egészen magába mélyedve csodálkozott a történeteken. Annyira belemerült a szemlélődésbe, hogy azon az éjszakán többé egy pillanatra sem tudta lehunyni a szemét.

Mikor reggel megvirradt, első dolga volt visszafordulni Assisibe. Egész valóját öröm és túláradó boldogság töltötte el. Bizakodással ment eléje az Úr akaratának, aki ím, eléje tárta szándékát és üdvözülésére a lehető legjobb tanácsot adta. Bensejében már egészen megváltozott, s nem gondolt többé az apuliai út folytatására. Most már csak arra vágyott, hogy hozzáidomuljon az isteni akarathoz.

III. fejezet

Hogyan látogatta meg az Úr első ízben Ferenc szívét mondhatatlan édességével, és hogyan kezdett ő a látogatás erejében előre haladni a maga és a világ hiúságának megvetésében, úgyszintén az imádságban, alamiznaosztásban és a szegénység szerelmében

7 Kevés nappal azután, hogy visszatért Assisibe, társai egyik este vezérükké választották Ferencet abból a célból, hogy gondoskodják számukra megfelelő lakoma rendezéséről. És ő, mint már máskor is többször megtette, valóban fényes vacsorát készíttetett nekik¹⁶.

Vacsora után, mikor már jól teleették magukat, mindnyájan felkerekedtek, szépen felsorakoztak és hangos nótaszóval végigvonultak a városon. Ferenc, mint vezérhez illett, bottal a kezében, a menet végén kullogott: ő maga nem énekelt, hanem egészen magába mélyedt. És íme, ekkor váratlanul meglátogatta őt az Úr és olyan kibeszélhetetlen édességgel árasztotta el szívét, hogy semmi mást nem érzett, sem észre nem vett. Ez az édesség annyira megfosztotta testi érzékétől, hogy mint később bevallotta, még ha tüstént darabokra vágták volna is, akkor sem tudott volna elmozdulni helyéről.

Társai, mikor hátratekintettek és látták, mennyire elmaradt tőlük, visszatértek hozzá és csodálkozva vették észre, hogy közben egészen más emberré változott át. Érdeklődve kérdezték tehát tőle: „Ugyan min töröd a fejedet, hogy így elmaradtál tőlünk? Talán csak nem házasságra gondolsz?” Mire Ferenc élénken így válaszolt nekik: „Eltaláltatok, mert valóban arra gondolok, hogy előkelőbb, gazdagabb és szebb jegyest válasszak magamnak, mint amelyet ti életetekben láttatok.” Ők azonban csak nevettek rajta. Ezt pedig nem magától mondta, hanem Isten sugallatára. Mert a kiszemelt jegyes az igazi szerzetesi élet volt, a szent szegénység erejénél fogva előkelőbb, szebb és gazdagabb mindenki másnál.

8 Ettől az órától fogva kezdte magát kevésbe venni és mindent, amit korábban nagyra tartott, megvetni. Még nem teljes mértékben ugyan, mivel még nem szabadult meg egészen a világ hiúságaitól. Mindazonáltal már iparkodott magában megőrizni Jézus Krisztust, mégpedig úgy, hogy időről-időre elvonult a világ zajától. Mindenáron meg akarta magának szerezni az (evangéliumi) drágagyöngyöt, és kész volt érte minden mást áruba bocsátani. A mennyei édesség megízlelése készítette, hogy lehetőleg bújjék a kaján és kíváncsi tekintetek elől, kerülje a tereket és más nyilvános helyeket, s nap nap után az imádságnak szentelje idejét.

És bár eddig is nagy jótévedője volt a szegényeknek, szívében úgy határozott, hogy ettől fogva egyetlen, Isten nevében kérő koldustól sem tagadja meg az alamizsnát, hanem ellenkezőleg, még készségesebben és pazarabb kézzel fogja osztogatni. És valóban, valahányszor csak koldus a házon kívül alamizsnát kért tőle, annyi pénzt adott neki, amennyit csak tudott. S ha nem volt nála pénz, legalább egy-egy csatot, cipőzsinórt vagy más hasonlót adott neki, hogy ne legyen kénytelen üres kézzel elbocsátani. Ha pedig ezekből is kifogyott, félrehúzódott valami eldugott helyre, ott lehúzta az ingét és azt adta oda titokban a koldusnak azzal, hogy vegye magára Isten szerelméért. Máskor meg edényeket, templomi felszerelési vagy díszítési tárgyakat vásárolt, és azokat névtelenül szétosztotta rászoruló szegény papok között.

¹⁶ A korabeli Assisibéli viszonyoknak pontosan megfelelő szituáció.

9 És ha atyja távollétében olykor-olykor megtörtént, hogy egyedül maradt odahaza édesanyjával, délben annyi kenyeret halmozott fel az asztalon, amennyi az egész családnak elegendő lett volna. És ha anyja kérdezte, miért teszi ezt, azt felelte, hogy alamizsnaosztás kedvéért, mivel megígérte, hogy minden hozzá forduló koldusnak az Istenért ad alamizsnát¹⁷. És édesanyja, mivel minden más gyermekénél jobban szerette, elnézte neki ezeket a dolgokat; szorgalmasan megfigyelte cselekedeteit és szívében nem győzött eleget álmélni rajtuk.

Korábban az volt a szokása Ferencnek, hogy társai hívására tüstént hozzájuk sietett. Olyan nagy volt benne a társaság utáni vágy, hogy akárhányszor még az asztaltól is felkelt, bár alig evett még néhány falatot és futott utánuk. Szüleinek nem kis gondot okozott ezen rendetlen ideoda való futkosásával. Most ellenben az volt egyetlen gondja, hogy utánanézzon a szegényeknek és hallja alamizsnakérésüket,

10 Az isteni kegyelem annyira átformálta gondolkodását, hogy – bár még világi ruhában járt – égett a vágytól, hogy egy idegen városban levethesse ruháit, odaadhassa a szeme elé kerülő első koldusnak és helyette annak rongyait ölthesse magára. Így akarta ugyanis kipróbálni az alamizsnakérést Isten szerelméért.

Ezért zarándoklat címén elment Rómába. Mikor belépett Szent Péter templomába, azonnal szemet szúrt neki, hogy némelyek milyen kis összeget ajánlanak fel. Így szólt tehát magában: „Ha az apostolok fejedelmét valóban annyira illik tisztelnünk, miért adnak ezek olyan kis összeget ebben a templomban, melyben teste nyugszik?” És szívének nagy hevületében beledugta kezét erszényébe, pénzzel tele húzta ki és az oltár nyílásán át az egész összeget bedobta akkora csörömpöléssel, hogy a körülállók nem győztek eleget álmélni nagylelkűségén.

Erre rögtön kiment a templomból és a bejáratnál, ahol az alamizsnára váró koldusok tolongtak, az egyiktől titokban elkérte ruháit cserébe. Azután a többi koldussal odaállt a lépcsőre és francia nyelven alamizsnáért könyörgött. Ugyanis nagyon szeretett franciául beszélni, bár nem volt benne tökéletes¹⁸.

Utána visszaadta a koldusnak rongyait, ismét magára öltötte a saját ruháját és visszaindult Assisibe. Útközben mindig csak arra kérte az Urat, hogy vezérelje továbbra is útján. Egyébként titkáról senkinek sem szólt, és e részben senkitől tanácsot nem kért, hanem egyes-egyedül Istentől, aki ettől fogva irányítani kezdte útját. Még az assisi püspökhöz is csak kivételesen fordult. Ennek oka pedig az volt, hogy senkinél sem találta meg az igazi szegénységet, mely után ő mindennél jobban vágyakozott, s melyben élni és meghalni kívánt.

¹⁷ Erről a többi életrajz közül egyik sem tudósít.

¹⁸ Elgondolkoztató körülmény, hogy Ferenc akkor használja a francia nyelvet, amikor a szegénységről van szó.

IV. fejezet

Hogyan kezdte Ferenc a leprásoknál legyőzni önmagát és édességnek érezni azt, ami azelőtt keserű volt

11 Midőn egy alkalommal teljes buzgósággal imádkozott az Úrhoz, ilyen szózatot hallott: „Ferenc, ha egészen akaratomhoz kívánod igazítani életedet, mindent, de mindent, amit eddig test szerint szerettél és magadénak kívántál, meg kell vetned és gyűlölnöd. Ha ezt elkezded, meglátod, hogy minden, ami eddig édesnek és kívánatosnak tűnt előtted, egyszerre elviselhetetlen keserűsége fordul, amitől viszont eddig irtóztál, az mérhetetlen édességet és kellemetességet áraszt majd feléd.”¹⁹

Egészen felvidult ettől a kijelentéstől és megerősödött az Úrban. Mikor egyszer Assisi közelében lovagolt, egyszer csak egy leprás jött vele szemben. Azelőtt irtózott a leprásoktól, de most erőt vett magán, leszállt lováról, pénzt adott a betegnek és megcsókolta a kezét. Miután még békecsókot váltott vele, újra felszállt a lovára, hogy tovább folytassa útját. És ettől kezdve kezdte egyre jobban megvetni magát, mígnem Isten kegyelmével tökéletes győzelmet aratott önmagán.

Néhány nappal rá jó csomó pénzt vett magához és kiballagott vele a leprások telepére²⁰. Ott maga köré gyűjtött valamennyi beteget s mindegyiknek alamizsnát adott és kezét csókolt. És amikor eltávozott tőlük, az, ami azelőtt keserű volt, tudniillik a leprások látása és érintése, most egyszerre édességre fordult. Azelőtt, saját bevallása szerint, annyira ellenére volt a leprások látása, hogy nemcsak nézni nem bírta őket, hanem még a tájkukra sem akart menni. Ha mégis megesett, hogy házaik közelében haladt el vagy meglátta egyiküket-másikat, nyomban elfordította arcát és befogta orrát. Ha pedig szánalomból alamizsnát akart nekik adni, azt egy harmadik személy közvetítésével juttatta el hozzájuk. Mostantól kezdve azonban Isten kegyelméből olyan erős barátságot kötött velük, hogy – mint Végredeletében írja – szinte állandóan közöttük időzött és alázatosan szolgált nekik.

12 Miután így a leprásokkal való foglalatosság még jobba tette őt, egyik barátjával, akit nagyon szeretett, magányos helyekre indult; azt mondta ugyanis neki, hogy nagy kincsnek jutott a nyomára. Barátja nagyon megörült ennek a hírnék, és szívesen tartott vele, valahányszor csak hívta. Ferenc gyakran egy Assisi közelében lévő barlanghoz vezette őt. Míg azonban maga azonnal belépett a barlangba, barátját, aki már égett a kincsek utáni vágytól, kívül hagyta. Ott bent aztán, mivel nem akarta, hogy Istenen kívül bárki más tudjon szándékáról, a szívét eltöltő új és szokatlan szellem lángolásában könyörögve kérte a rejtekben az Atyát, hogy mutasson neki utat az égi kincs megtalálásához.

Mikor az emberi nem ellensége ezt látta, minden fortélyával azon mesterkedett, hogy visszariassa Ferencet a megkezdett jó úttól. Ezért félelmet és borzadályt igyekezett benne kelteni. Élt ugyanis abban az időben Assisiben egy szörnyen visszataszító külsejű, púpos vénasszony. A sátán most ennek képét idézte Isten emberének szeme elé és azzal fenyegetőzött, hogy őt is hasonló módon kivetkőzteti formájából, ha nem hagy fel jószándékával. Krisztus

¹⁹ Vö. Végr. 1–3: „míg bűnökben éltem, nagyon keserű volt számomra a leprások látása. És maga az Úr vezérelt közénk, és én irgalmasságot cselekedtem velük. És amikor eltávoztam tőlük, az, ami előbb keserű volt számomra, átváltozott testem és lelkem édességére.”

²⁰ Az assisi lepratelep, a San Salvatore della Paret, körülbelül félúton volt Assisi és Porciunkula között. A környéket, melyen állott, ma is Ospedallettonak nevezik. A kórházat a III. Sándor pápa uralkodása alatt (1159–1181) keletkezett betegápoló keresztes testvérek (crucigeri) rendje alapította és tartotta fenn.

bátor lovagja azonban kinevette fenyegetését és a barlangban állhatatosan kérte Istent, vezérelje őt útjain.

Ugyanakkor azonban nagy lelki gyötrelmet és szorongást is szenvedett Ferenc, mert nem tudott végleges nyugvópontra jutni, és nem tudta eldönteni, hogyan fogjon munkához, melynek tervét már kiszította lelkében. Egyik gondolat a másikat kergette agyában és nyugtalan ide-oda hullámzásukkal módfelett zavarták őt. Belülről égette az isteni láng, s ezt nem tudta kifelé eltitkolni. Nagyon, de nagyon bánta, hogy oly súlyosan vétkezett, s a múlt és a jelen bűnei már semmi örömet nem okoztak neki. De a jövőt illetően még teljes bizonytalanságban ingadozott. Így érthető, hogy mikor kilépett a barlangból, barátja egészen más embernek találta őt.

V. fejezet

A Keresztrefeszített első szava Ferenchez, és arról, hogyan hordozta ő ettől kezdve szívében mindhalálíg Krisztus kínszenvedését

13 Egy napon, mikor Ferenc buzgóbban esdekelt az Úr irgalmasságaért, tudtára adta az Úr, hogy legközelebb meg fogja neki mondani, mit kell cselekednie. E kijelentés hallatára annyira eltelt örömmel, hogy nem tudott parancsolni túlradó vidámságának és nem tudta megállni, hogy titkából egyet s mást akarata ellenére ki ne beszéljen az embereknek. Mindazonáltal csak óvatosan és mintegy talányokban beszélt: megmondta, hogy nem megy többé Apuliába, hanem otthon, szülővárosában szándékozik véghezvinni nagy és nemes tetteket.

Barátai, akiktől lélekben már elszakadt, bár test szerint hébe-hóba még összejött velük, mikor látták, mennyire megváltozott, tréfásan ismét megkérdezték tőle: „Ugyan, Ferenc, csak nem nőülésen töröd a fejedet?” És ő, miként már előbb is, megint csak talányosan válaszolt nekik.

Néhány nappal ezután történt, hogy Ferenc San Damiano templomának környékén sétálgatott. Egyszerre csak benső szózatot hallott, hogy menjen be a templomba és imádkozzék. Erre haladéktalanul belépett és a Keresztrefeszített képe előtt buzgó imádságba merült. És íme, a feszület megszólalt, s jósággal és szelídséggel ezt mondta neki: „Ferenc, nem látod, hogy házam omladozik? Menj tehát és javítsd meg nekem!” Mire ő remegve és álmélkodva így felelt: „Nagyon szívesen megteszem, Uram.” Azt hitte ugyanis, hogy a kijelentés San Damiano templomára vonatkozik, mely régisége miatt már csakugyan összedőléssel fenyegetett. Ez a kijelentés olyan nagy örömmel töltötte el és akkora világosságot gyújtott lelkében, hogy szentül hitte, hogy maga a keresztrefeszített Jézus Krisztus szól hozzá.

Mikor tehát kijött a templomból és ott a közelben egy papot látott ülni, azonnal belenyúlt erszényébe és egy jó nagy summa pénz átnyújtása közben így szólt hozzá: „Kérlek, uram, vegyél olajat és intézkedjél, hogy a feszület előtt állandóan égjen az örökmécs. Ha elfogy a pénz, megint adok, amennyire csak szükséged lesz.”

14 És ettől az órától fogva szíve mintegy meg volt sebesítve és annyira olvadozott az Úr kínszenvedésének emlékezetétől, hogy amíg csak élt, szüntelenül szívében hordozta az Úr Jézus sebhelyeit. Világosan kitűnt ez akkor, mikor a szentséges sebhelyek csodálatosan és mindenki számára látható módon megújultak szent testén.

És ezen idő óta olyan kegyetlenül sanyargatta magát, hogy szertelen szigorúságában, tekintet nélkül egészséges vagy beteg állapotára, csak egészen kivételesen, vagy egyáltalán nem engedett pihenést testének. Ez okból halála előtt kénytelen is volt megvallani, hogy bizony sokszor vétett a test testvér ellen.

Megtörtént egyszer, hogy sírva és hangosan jajveszékelve haladt el a Portiunculának is nevezett Boldogasszony temploma előtt. Egy jószívű ember, hallván szertelen siránkozását, azt hitte, hogy valami betegség vagy fájdalom gyötri. Mély részvéttel odament tehát hozzá és megkérdezte, miért sír. Mire ő így felelt: „Siratom az én Uram kínszenvedését, és bizony nem volna szabad szégyenlenem, hogy így sírva járjam be az egész világot.” Ennek hallatára a másik is hangosan zokogni kezdett. Az is gyakran megtörtént vele, hogy mikor imádságából felkelt, szemei véresek voltak a keserves sírástól. De az Úr kínszenvedésének emlékezetére nem csupán sírással, hanem az ételtől és italtól való tartózkodással is sanyargatta magát.

15 Ha nagy ritkán megtörtént, hogy világiak társaságában étkezett és ilyenkor hébe-hóba olyan ételeket is szolgáltak fel, melyek egyébként nagyon ízlettek volna neki, éppen csak

hozzájuk nyúlt. De azért mindig valami elfogadható ürüggyel mentette ki magát, nehogy úgy lássék, mintha önmegtagadásból tenné. Ha pedig a testvérekkel étkezett együtt, sokszor hamut szórt az eléje tett ételre, és önmegtagadásának rejtegetésére váltig erősítette a testvérek előtt, hogy a hamu testvér nagyon tiszta.

Mikor egy alkalommal leült enni, az egyik testvér azt találta mondani, hogy a Boldogságos Szűz annyira szegény volt, hogy nem tudott mit adni Szent Fiának. Ennek hallatára Isten embere nagy fájdalommal felsóhajtott, rögtön felkelt az asztaltól és a puszta földön ette tovább kenyerét.

Az is sűrűn megtörtént, hogy mindjárt az ebéd elején abbahagyta az evést s azontúl sem ételhez, sem italhoz nem nyúlt, hanem felállt és a mennyei dolgok szemlélésébe merült. Ilyenkor nem akarta, hogy bármi beszéddel zavarják, hanem szíve mélyéből keservesen sóhajtozott. Azt szokta mondani a testvéreknek, hogy valahányszor csak így sóhajtozni hallják, dicsérik az Urat és bensőségesen imádkozzanak érte.

Mindezt azonban csak közbevetőleg mondtuk el siránkozásairól és önsanyargatásairól, hogy megmutassuk, hogy a Keresztrefeszített képének említett jelenése és szólása óta egészen haláláig hasonló akart lenni a szenvedő Krisztushoz.

VI. fejezet

Hogyan menekült Ferenc atyja és rokonai üldözése elől, hogyan vonta meg magát San Damiano templomának papjánál és hogyan dobott pénzt ennek ablakába

16 Ferenc a Keresztrefeszített említett látomása és szavai után egészen felvidulva emelkedett fel. Megjelölte magát a szent kereszt jelével, lóra szállott, s utána jó sok vég különböző színű posztóval megrakodva Folignóba indult. Ott nemcsak a posztót, hanem lovát és minden egyébét is áruba bocsátotta. (A szerencsés vásár után) azon melegében visszatért San Damiano templomához.

Itt egy szegény pappal találkozott: nagy bizalommal és tisztelettel kezet csókolt neki és felajánlotta minden pénzét. Majd rendben feltárta előtte életére vonatkozó elképzelését. A pap álmélkodva és csodálkozással hallgatta megtérésének történetét. Eleinte nem is akart hinni neki. Azt gondolta, hogy gúnyolódni akar vele, s ezért kereken elutasította a pénz átvételét. Ferenc azonban egyre nagyobb hévvel és kitartással beszélt, hogy szavai hitelre találjanak, és egyben sürgetően kérte a papot, hogy állandóan vele maradhasson.

Végül a pap megengedte, hogy nála lakjék, a pénzt azonban, szüleitől való félelmében nem fogadta el tőle. Ferenc erre fogta az összeget, s mint a világ igazi megvetője, bedobta egy ablakba, s ezentúl annyiba sem vette, mint a föld sarát.

Mialatt Ferenc a papnál időzött, atyja szorgosan járt fel s alá, hogy utána nézzen, mi is történt tulajdonképpen fiával. Mikor tehát megtudta, hogy ez egészen megváltozva az említett helyen tartózkodik, nagy szívbéli fájdalom fogta el. A hirtelen változás híre egészen megzavarta gondolkodását; azon nyomban összehívta barátait és szomszédait, és azok kíséretében fiához sietett.

Ő, mivel még új katonája volt Krisztusnak, mikor az üldözők fenyegető szavait hallotta és közeledésüket látta, elhatározta, hogy kitér atyja haragja elől. Ezért egy félreeső üregbe vonult, melyet már jóelőre elkészített magának, és egy egész hónapig ott rejtőzött. Az üregről atyja házanépéből mindössze egy ember tudott. Ez időnként észrevétlenül élelmet hozott neki. Ő pedig sűrű könnyhullatások között mindegyre azért esengett, hogy szabadítsa meg őt az Úr az ártó üldözéstől és vigye kegyesen végbe benne istenes szándékait.

17 Mialatt így sűrű könnyek és kemény önsanyargatások közt szüntelenül könyörgött az Úrhoz, mivel a maga erejében és igyekezetében nem bízott többé, egyedül az Úrba vetette reményét, aki őt, bár egyelőre még sűrű homály vette körül, kimondhatatlan örömmel és csodálatos fénnel árasztotta el.

Ettől a benső lángtól tüzet fogva elhagyta rejtekét, és örömtől sugárzó arccal sietve Assisi felé vette útját. A Krisztus iránti bizalom vértjébe öltözve, és az isteni szeretet tüzetől lángra gyújtva nem győzte eleget pirongatni magát gyávasága és hiú félelme miatt, s habozás nélkül üldözőinek kezébe adta magát.

Régi ismerősei, mihelyt meglátták, a leggaládabb módon azonnal rátámadtak: bolondnak és esztelelnek tartották, kövel és sárral dobálták. Mikor ugyanis látták, hogy mennyire megváltozott és lesoványodott, nem tudtak mást gondolni, mint hogy csakugyan megbolondult s elment az esze. Krisztus lovagja pedig, mintha süket és néma volna, úgy haladt a nagy zajongás közepette, semmiféle sértés nem hozta ki sodrából, hanem ellenkezőleg, mindenért hálát rebegett Istennek.

A nagy láрма betöltötte a város utcáit és tereit, és nagy sokára atyja fülébe is eljutott. Ez, mikor hallotta, hogy polgártársai milyen durva sértésekkel illetik fiát, rögtön felpattant, de nem

azért, hogy megszabadítsa, hanem ellenkezőleg, hogy elveszítse. Haragjában sem mértéket, sem kíméletet nem ismert: úgy rohant rá, mint farkas a bárányra, s vérben forgó szemekkel és dühtől eltorzult arccal durván ütlegetni kezdte kezével. Azután bevonszolta a házba, több napra egy sötét helyiségbe zárta, és közben folyton azon igyekezett, hogy szidalmakkal és ütlegekkel a világ hiúságai felé terelje elméjét.

18 Őt azonban sem a szavak nem indították meg, sem a bilincsek vagy az ütések nem törték meg. Mindent türelmesen elviselt, és megerősödve még elszántabban fogott hozzá szent elhatározásának valóra váltásához.

Mikor aztán egyszer atyja egy sürgős ügyből kifolyólag kénytelen volt hazulról távozni, anyja, aki egyedül maradt vele, és aki távolról sem helyeselte atyja eljárását, megpróbált édes szavakkal a lelkére beszélni. Mivel azonban látta, hogy sehogyan sem tudja eltéríteni szent elhatározásától, megesett rajta anyai szíve: széttörte bilincseit és engedte, hogy szabadon távozzék. Ferenc először hálát adott a mindenható Istennek, s azután visszatért előbbi lakóhelyére. Most még szabadabbnak érezte magát, mint olyan ember, aki kiállta az ördögök támadásait és megjárta a megpróbáltatások iskoláját. A kiállt szenvedések csak növelték Isten iránti bizalmát, szabadságát és nagylelkűségét.

Atyja, mikor hazatért és hiába kereste őt, bünt bűnre halmozva, nem győzte eleget szidni feleségét.

19 Azután pedig fogta magát, elment a városházára, és a tanácsurak előtt panaszt emelt fia ellen: arra kérte őket, hogy legalább a hazulról elorozott pénzt adassák vissza vele. A tanácsurak – nagy felindulásának láttára – hírnök útján hívták, vagyis maguk elé idézték Ferencet. Ő azonban azt felelte a hírnöknek, hogy Isten kegyelméből már egészen szabad, és nincs a tanácsurak hatalmához kötve, mivelhogyan egyedül a fölséges Istent szolgálja. A tanácsurak nem akartak vele szemben erőszakhoz folyamodni; azt felelték tehát az apának, hogy fia Isten szolgálatának vállalásával kiesett hatalmukból.

Az apa látva, hogy a tanácsurakkal nem megy semmire sem, a város püspökéhez fordult panaszával. A püspök, mint bölcs és tapintatos emberhez illett, illő módon maga elé szólította Ferencet, hogy jöjjön és feleljen atyja vádjaira. Ő így felelt a püspök hírnökének: „A püspök úr előtt meg fogok jelenni, mivelhogy ő atyja és ura a lelkeknek.”

És valóban, eléje is járult a főpapnak, aki nagy örömmel fogadta. „Atyád – mondta – nagyon fel van háborodva ellened és haragszik reád. Ha tehát valóban Istennek akarsz szolgálni, add vissza neki a pénzt, melyet talán igaztalan úton szerzett. Mert lám, Isten – bizonyára atyád bűnei miatt – nem akarja, hogy az egyház szükségleteire fordítsd azt. Ha visszaadod pénzed, atyád haragja is minden bizonytal lecsillapul. Bízzál tehát, fiam, az Úrban, és férfias bátorsággal cselekedj; ne félj, mert Ő lesz a te gyámolítód, és amire templomának kijavításához szükséged lesz, azt bőven rendelkezésedre fogja bocsátani.”

20 Isten embere a püspök szavain felvidámulva és megerősödve, odavitte a pénzt eléje, és így szólt: „Uram, nemcsak a pénzt, mely kétségkívül az ő portékájának árából került ki, akarom visszaadni vidám szívvel, hanem ruháimat is.” Ezzel bevonult a püspök egyik szobájába, sorra levetette ruháit, azután meztelenül kilépett, a püspök előtt, atyja és a jelenlevők előtt földre fektette a ruhadarabokat, fölējük dobta a pénzt s végül így szólt: „Halljátok és értsétek meg jól: Eddig Bernardone Pétert mondtam atyámnak, mivel azonban feltettem magamban, hogy ezentúl egyedül Istennek szolgállok, ezennel visszaadom neki a pénzt, ami miatt annyira felindult, és minden ruhadarabomat, melyet az ő pénzén szereztem és ezentúl így akarok imádkozni: >>Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy<< és többé nem így: >>Atyám, Bernardone Péter.<<” És akkor látták, hogy Isten embere vezeklőinget viselt a díszes ruhák alatt. Atyja pedig lehajolt, mérhetetlen fájdalommal és haraggal szívében, felemelte a dénárokat és a ruhadarabokat. Mialatt hazafelé ballagott velük, azok, akik tanúi voltak a jelenetnek, méltatlankodtak ellene, hogy semmit sem adott vissza belőlük fiának. Ferenc eljárásán azonban merő részvétből keserves sírásra fakadtak.

A püspök pedig, látva viselkedését, lángoló hevét és állhatatosságát, nagyon csodálkozott magában; majd odament hozzá, karjaiba zárta és befedte köpenyével. Azonnal megértette ugyanis, hogy ami történt, isteni sugallatból történt, aminthogy az is világosan állt előtte, hogy a végbement jelenet mély misztériumot rejt magába. Ezért ettől fogva állandó segítőjévé szegődött: buzdította, támogatta, irányította és átfonta szeretetének szálaival.

VII. fejezet

Szent Ferencnek a San Damiano templom kijavításával kapcsolatos sokféle fáradozásáról és arról, hogyan kezdett önmaga legyőzésével alamizsnát gyűjteni

21 Isten szolgája, Ferenc, miután így kivetkőzött a világ hívságos dolgaiból, ezentúl minden gondolatával az isteni igazságon csüngött, és önmagának semmibevételével tisztán és kizárólag Istennek akart szolgálni. Örömtől és benső hévtől lángolva azonnal visszatért San Damiano templomához és ott mindenekelőtt egy remeteszabású öltözéket ügyeskedett össze magának. Utána csaknem ugyanazokkal a szavakkal, melyekkel őt a püspök biztatta, kitartásra buzdította a templom papját.

Mindezek után a városba indult és mintegy a lélek mámorában az utcákon és tereken hangos szóval magasztalni kezdte az Urat. Dicsőítő énekének végén köveket kért a nevezett templom kijavításához. Közben így beszélt: „Aki egy követ ad, egyszeres jutalmat nyer, aki kettőt ad, kétszeres jutalmat nyer, aki hármat ad, ugyanannyiszoros jutalmat nyer.”²¹

Ilyen és más hasonló együgyű dolgokat beszélt a lélek hevületében, mert mint egyszerű és tanulatlan embert²² választotta ki őt az Isten, és ezért szándékosan került az emberi bölcsesség választékos kifejezéseit, és mindenben a legteljesebb egyszerűsége törekedett. Eleinte sokan kinevették és bolondnak nézték. Mások ellenben részvétre gyulladtak iránta és könnyekre fakadtak, látván, hogy oly nagy könnyelműségből és világi hiúságból hirtelen az isteni szeretetnek ilyen mámorába emelkedett. Ő azonban semmibe vette az emberek gúnyolódását és a lélek hevületében hálát adott érte Istennek.

De nagyon messze vezetne és túlságosan nehéz feladat volna, ha el akarnánk mondani, mennyi fáradságába került vállalt munkájának elvégzése. Mert, bár annakidején a szülői házban tejből-vajból fűrésztöttek, most maga hordta vállán a követ és más tekintetben is sokféle módon sanyargatta magát az Úr szolgálatában.

22 Mikor tehát a nevezett pap látta kitartó szorgoskodását, tudniillik, hogy erején felül fárad Isten szolgálatában, szegénységéhez képest iparkodott jobb falatokat szerezni számára. Hiszen jól tudta, hogy kint a világban nagyon választékosan élt. Mindenesetre Isten embere a későbbiek során bevallotta, hogy gyakran válogatott ételekkel és ingyencfalatokkal élt, és másfajta eledelhez hozzá sem nyúlt.

Ferenc azonban egy napon rájött, hogy a pap kivételezik vele. Azonnal így szólt tehát magához: „Mondd csak, találsz-e mindenütt, ahol csak megfordulsz, ilyen kegyesszívű és emberséges papot? Ez nem az a szegény életmód, melyet te magadnak választottál. Nem, neked is úgy kell élned, mint a koldusnak, aki bögrével a kezében ajtóról ajtóra jár és más edény hiányában abba önt bele mindenféle ételt; mégpedig a maga jószántából és Az iránt való szeretetből, aki szegényen született, a legszegényesebben élt a világon, szegényen és mezítelenül halt meg a keresztfán és végül idegen sírba temetkezett.

És valóban, egy nap fogott egy bögrét, bement a városba és ajtóról ajtóra járva alamizsnát kért. Amit kapott, mind bögréjébe töltötte. Sokan, akik tudták, hogy azelőtt milyen dúsan lakmározott, magukon kívül voltak a csodálkozástól, hogy ennyire megváltozott és önmaga megvetésének ilyen magas fokára emelkedett. Mikor azonban a csodálatos ételkeverék

²¹ Erről csak a Három Társ Legendája számol be.

²² Vö. Végr 19

megevésére került a sor, először elborzadt tőle. Hiszen azelőtt nem hogy megenni, de még látni sem bírt volna ilyesmit. De végre is megemberelte magát és enni kezdett: és íme, úgy tűnt neki, mintha soha semmiféle nyalánságot olyan édesnek és ízletesnek nem érzett volna, mint most ezt az ételkeveréket.

Ettől kezdve szíve igen-igen örvendezett az Úrban, hogy íme, ennyire megerősítette gyenge és elnyűtt testét, hogy az Úrért minden kellemetlenséget és nehézséget elviseljen. Újra meg újra hálát adott Istennek, hogy a keserűt édesre fordította, és erejét ilyen csodálatos módon megsokszorozta. A papnak pedig megmondta, hogy ezentúl ne készítsen számára ételt, se mással ne készíttessen.

23 Atyját mélységes fájdalommal töltötte el Ferenc nyomorúságos életmódjának látása. Mivel ugyanis nagyon szerette fiát, mondhatatlanul bántotta őt, hogy önsanyargatásaival szinte halálra gyötri testét. Nagy fájdalmában, ahol csak találkozott vele mindenütt átkot szórt rá.

Isten embere pedig atyja átkozódásainak hallatára egy szegény és lenézett koldust vett maga mellé atyjául. Ezt mondotta neki: „Jöjj velem, és én megosztom veled a kapott alamizsnát. Ha azután hallod, hogy atyám megint átkozni kezd, és én hozzád fordulok, mondván: >>Atyám, áldj meg engem<< te megjelölsz a kereszt jelével, és áldást adsz reám helyette.” Mikor aztán ily módon vette a koldus áldását, odafordult atyjához és így szólt hozzá: „Ne hidd, hogy Isten nem tud atyát támasztani nekem, hogy megáldjon a te átkaid helyett!”

Korábbi gúnyolói közül, midőn látták, milyen türelemmel viseli el a gúnyt, sokan magukon kívül voltak az álmétkodástól. Egy téli nap reggelén, mikor a szent szegényes öltözkéiben buzgón imádkozott, test szerint gondolkodó öccse, aki véletlenül éppen mellette haladt el, gúnyosan odaszólt barátjának: „Szólj csak Ferencnek, adjon neked egy garasnyi izzadtságot.” Isten embere meghallotta a megjegyzést, és szent örömtől és benső hévtől repesve így válaszolt franciául: „Veritékemet az én Uramnak adom el drága pénzen.”

24 Ezalatt szüntelenül dolgozott a mondott templom kijavításán. Mivel azt akarta, hogy a templomban örökmécs is égjen, egy napon azzal a szándékkal indult a városba, hogy olajat kolduljon. Mikor azonban az egyik ház elé ért és látta, hogy bent nagyon sokan szórakoznak, szégyellt belépni és alamizsnát kérni. Így hát megfordult. De csakhamar magába szállt, keményen megpirongatta magát, habozás nélkül visszafordult a ház felé, és ott az összes jelenlévő füle hallatára megvallotta vétkét, hogy rájuk való tekintettel szégyellt alamizsnát kérni. Utána a szeretet hevétől lángra gyúlva franciául kérte őket, adjanak az Isten szerelméért olajat a templom örökmécsesébe.

Miközben (Szent Ferenc) munkatársaival kitaróan dolgozott a megkezdett művön, lelke nagy örömeben hangos szóval odakiáltotta franciául a templom környékén lakó vagy mellette elhaladó embereknek: „Gyertek, segítsetek nekem San Damiano templomának kijavításában, mert nemsokára olyan úrnők monostora lesz ez, kiknek jóhíre és élete által az egész egyházban megdicsőül a mi mennyei Atyánk.” Íme, prófétai ihlettel előre megmondta az eljövendő dolgokat. Ez volt tudniillik az a szent hely, ahol a szegény úrnők, ezen Istennek szentelt szüzek dicsőséges rendje és fényes ragyogású szerzete körülbelül hat esztendővel boldogságos Ferenc megtérése után²³, ugyanazon boldogságos Ferenc indítására kezdetét vette. Ezeknek a szüzeknek csodálatos életmódját és dicsőséges rendjét boldogemlékű IX. Gergely pápa, illetve akkor még csak ostiai püspök a Szentszék tekintélyével a legteljesebb mértékben megerősítette.

²³ 1212-ben

VIII. fejezet

Hogyan változtatta meg Szent Ferenc öltözékét, mikor az Evangéliumból meghallotta és megértette Krisztus tanácsait, és hogyan öltötte magára külsőleg és bensőleg a tökéletesség új ruháját

25 Boldogságos Ferenc San Damiano temploma helyreállítási munkálatainak befejezésekor még remete viseletben járt, azaz kezében botot, lábán sarut, derekán pedig bőrvet hordott. Mikor azonban egy napon mise közben hallotta, hogy miket mondott Krisztus tanítványainak, midőn prédikálni küldte őket – hogy tudniillik ne legyen se aranyuk, se ezüstjük, se táskájuk, se erszényük, az útra ne vigyenek botot, és ne viseljenek se sarut, se köntöst²⁴ –, és amikor a pap hozzáfűzött szavaiból még világosabban megértett mindent, kimondhatalan örömmre gyulladva így kiáltott fel: „Igen, ez az, amit én teljes szívemből tenni kívánok.”

Amit hallott, mindent szorgosan emlékezetébe vésett, s azontúl nagy lelki vígassággal azon igyekezett, hogy azt betű szerint megtegye. Először is túladott mindenben, amiből egynél többje volt, azután eldobta magától a botot, sarut és erszényt, és végül egy ócska és durva csuhát tákolt össze magának, és azt bőrvet helyett kötéllel vette körül. Ezenfelül szívének minden gondját és szorgoskodását kizárólag arra fordította, hogy az új kijelentés szavait a tőle telhető módon végrehajtsa. Ezért az isteni kegyelem ösztönzésére serényen hirdetni kezdte az evangéliumi tökéletességet, egyszerű szavakkal a bűnbánatról prédikált. Szavai nem üres és nevetésre ingerlő fecsegések voltak, hanem ellenkezőleg, teljesek voltak a Szentlélek erejével és behatoltak a hallgatók szívének legbensőbb rejtekébe úgy, hogy az emberek nem győztek eleget csodálkozni rajta.

26 Mint később maga elmondotta, egyenesen az Úr tanította rá, hogy ezt a köszöntést használja: „Az Úr adjon neked békességet!”²⁵ Ezért ezentúl minden prédikációjában ezzel, a béke hirdetésével köszöntötte hallgatóságát.

Legcsodálatosabb azonban a dologban – és ez bizonyára nem történt magasabb akarat rendelése nélkül –, hogy a békehirdetésben előfutára is volt, aki még megtérése előtt sokszor végigjárta Assisi utcáit és minden szembejövőt ezekkel a szavakkal köszöntött: „Pax et bonum! pax et bonum!”²⁶. Nem alaptalan tehát a feltevés, hogy amint János előre hirdette Krisztust, azonképpen ez is, mint egy új János megelőzte boldogságos Ferencet a béke hirdetésében, és miként János Krisztus nyilvános fellépése után, hasonlóképpen ez is Ferenc megérkezése után nem mutatkozott többé a nyilvánosság előtt.

Nevezett előhírnöke után tehát Isten embere, Ferenc a prófétai szónak megfelelően és prófétai tüztől lángolva mindjárt maga kezdte hirdetni a békét és prédikálni az üdvösséget, s üdvös intelmeivel rengeteg embert fűzött össze az igazi béke kötelékeivel, akik annak előtte ellenséges viszonyban állottak Krisztussal és messze tévelyegtek az üdvösség útjától.

27 Miután így boldogságos Ferenc egyszerű tanításának, úgyszintén életének igazsága mindenki előtt nyilvánvaló lett, egyesek – úgy körülbelül két esztendővel a szent megtérése után

²⁴ Vö. Mt 10 7-13; de visszhangzik benne Mk 6,7-12; Lk 9,1-6 és 10,1-16 is. Az esemény 1209. február 24-én, Szent Mátyás apostol ünnepén történhetett.

²⁵ Végr 23

²⁶ Béke és jóság, ma használatos formájában: áldás, békesség.

– kezdtek példájára fellelkesülni a bűnbánattartásra, és mindenükről lemondva, ruházatban és életmódban hozzá igazodtak. Ezek közt első a szentemlékű Bernát testvér volt²⁷.

Ő ugyanis, mikor fontolóra vette boldogságos Ferenc állhatatos kitartását és égő buzgalmát Isten szolgálatában, mikor tulajdon szemével látta, mily tömérdek fáradsággal és utánjárással állította helyre az omladozó templomot, és milyen kemény életmódot folytat, holott tudta, hogy a világban milyen puhaságban élt, szíve mélyén elhatározta, hogy mindenét a szegényeknek adja, s azután ruházatban és életmódban szorososan csatlakozik a szenthez.

Egy napon titokban elment tehát Isten emberéhez, felfedte előtte szándékát és megegyezett vele, hogy Ferenc valamelyik este ellátogat hozzá. Boldogságos Ferenc hálát adott Istennek, mert eddig egyáltalán nem volt társa; külön öröm volt számára, hogy Bernát úr példás életű ember volt.

28 A megbeszélt estén nagy szívbeli örömmel ment tehát házába, és az egész éjszakát ott töltötte. Bernát úr többek között ezzel a kérdéssel fordult Ferenchez: „Ha valaki sok vagyont nyert urától és azt sok éven keresztül kezében tartotta, de most már nem akarja tovább magának tartani, vajon mit kell cselekednie? Mi lenne számára a legjobb választás?” Boldogságos Ferenc habozás nélkül azt válaszolta, hogy a vagyont vissza kell adnia urának akitől kapta. Erre Bernát úr így felelt: „Testvér! Eszerint összes földi javaimat az én Uram szerelméért, akitől nyertem őket, el fogom adni oly módon, ahogyan neked legjobbnak látszik.” „Holnap – fejezte be a beszélgetést a szent – korán reggel elmegyünk a templomba, és ott az evangéliumos könyvből megtudjuk, hogyan oktatta ki az Úr tanítványait.”

Reggel, mihelyt felkeltek, egy bizonyos Péter nevű emberrel együtt, aki szintén testvér óhajtott lenni²⁸, a Szent Miklós templomba mentek, mely Assisi főterén állott. Azonnal beléptek és buzgó imádságba mélyedtek. Mivel, mint afféle tanulatlan emberek, maguktól nem tudták volna megtalálni a világról való lemondásra vonatkozó evangéliumi helyet, arra kérték buzgón az Urat, kegyeskedjék nekik a könyv első felnyitására megmutatni szent akaratát.

29 Imádságuk végeztével Ferenc fogta a becsukott könyvet, odatérdelt vele az oltár elé és felnyitotta. És íme, első felnyitásra az Úr következő tanácsa tűnt szemük elé: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj és add el, amid van, árát oszd szét a szegények között, és kincsed lesz a mennyben.”²⁹

Boldogságos Ferenc nagyon megörült ennek, és nem győzött eleget hálálkodni érte Istennek. De mint a Szentháromság igazi tisztelője, háromszor is meg akart győződni az igazságról. Ezért másodszor és harmadszor is fellapozta a könyvet. A második fellapozásnál ez a mondat került szeme elé: „Semmit se vigyetek az útra”³⁰, a harmadiknál pedig ezt olvasta: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát.”³¹

Boldogságos Ferenc a könyv minden felnyitásánál hálát adott Istennek, hogy ím, háromszor is megmutatta és megerősítette immár nagy idő óta dédelgetett szándékát és hő vágyát. Azután odafordult kísérőihez, Bernáthoz és Péterhez, s így szólt hozzájuk:

„Testvéreim, ez a mi életformánk és szabályzatunk és mindazoké, akik társaságunkhoz óhajtanak csatlakozni. Menjetek tehát, és amint hallottátok, úgy cselekedjete.”

²⁷ Bernardo de Quintavalle szintén kereskedő volt, s bár korban alig különbözött tőle, nem tartozott a szent fiatalkori baráti köréhez.

²⁸ Pietro Cattaneo a San Rufino székesegyház kanonokja volt, egyébként laikus, világi ember, aki tisztán jogi ismereteinek köszönhetően kanonoki székét. Később Szent Ferencet helyettesítette a generálisságban. +1221. március 10-én.

²⁹ Mt 19,21

³⁰ Mk 6,8

³¹ Mt 16,24

Bernát úr, aki módfelett gazdag volt, azonnal hazasietett, és miután mindenét eladta, a begyűlt hatalmas summát az utolsó fillérig a város szegényeinek osztotta szét. Péter tehetségéhez képest szintén hajszálnyi pontossággal követte az isteni tanácsot.

Miután így mindenükön túladtak, mindketten csuhát öltöttek magukra, hasonlatosat ahhoz, melyet a szent csak kevéssel előbb, a remeteélet elhagyásakor ügyeskedett össze magának. És ettől fogva szoros életközösségben éltek vele a szent Evangélium előírása szerint, melyet megmutatott nekik az Úr. Végrendeletében joggal mondhatta tehát boldogságos Ferenc: „Az Úr maga nyilatkoztatta ki nekem, hogy a szent Evangélium szerint kell élnem.”³²

³² Végr 14

IX. fejezet

Szilveszter testvér hivatásáról és látomásáról, melyet közvetlenül a rendbe való belépése előtt látott

30 Bernát úrnak, javai említett szétosztásánál, Szent Ferenc is minden tőle telhető módon kezére járt, és mialatt tettük páratlan hatását szemlélte, szívében szüntelenül dicsérte és magasztalta az Urat. Véletlenül arra vetődött egy Szilveszter nevű pap is, akitől Szent Ferenc annak idején követ vásárolt San Damiano templomának kijavításához. Ő mikor meglátta, mily rengeteg pénzt osztanak szét Isten emberének sugalmazására, a kapzsiságtól elvakulva így kiáltott oda Ferenchez: „Hallod-e, még nem fizetted meg a kövek árát, melyeket tőlem vásároltál.” A kapzsiság megvetője a jogtalan követelkezés hatására odalépett Bernát úrhoz, lelkének szent hevületében belemélyesztette kezét táskájába, amiben a pénzt tartotta, dénárokkal telve húzta ki, és az egészet odaadta a követelző papnak. Ugyanígy tett másodszor is. Azután így szólt: „No, pap úr, most ki vagy fizetve egészen?” És az ráfelelt: „Igen, testvér, most már egészen ki vagyok elégitve.” És Szilveszter pap egészen vidáman tért vissza házába a különös módon szerzett pénzzel.

31 Néhány nappal később azonban a pap az Úr sugallatára kezdte jobban szemügyre venni boldogságos Ferenc eljárását, és ezt mondogatta magában: „Hát nem szerencsétlen ember vagyok-e én, hogy öreg létemre is a mulandó dolgok után töröm magam, holott ez az ifjú Isten szerelméért mélyen megveti azokat?”

A következő éjjel álmában egy roppant nagy keresztet látott melynek felső szára az eget verte, míg lába Ferenc szájában állt, karjai pedig az egyik égtájtól a másikig értek. A látomás alapján elismerte és ezután szentül hitte Szilveszter, hogy Ferenc valóban barátja és szolgálja Jézus Krisztusnak, és hogy az általa alapítani szándékolt szerzet hamarosan elterjed az egész világon. Ezért félni kezdte az Urat és otthonában szigorú vezeklésbe fogott³³ Végül nemsokára belépett a kialakulni kezdő rendbe és dicséretes élet után szentül fejezte be pályáját.

32 Isten emberének, Ferencnek, akihez, mint láttuk, immár két társ is csatlakozott, nem volt szállása, ahol meghúzhatta volna magát. Ezért kíséreléssel együtt egy szegényes és elhagyatott templomocska mellé húzódott, melyet Sancta Maria de Portiuncula néven emlegettek³⁴. Ott azután egy szegényes viskót tákoltak össze, hogy legyen hol közös életet folytatniuk.

Néhány nappal később ismét egy újabb assisi jelentkező, bizonyos Egyed nevű ifjú állított be hozzájuk, s térdre borulva nagy tisztelettel és áhítattal esengett Isten emberéhez, hogy fogadja be őt társaságába. És a szent hűséges ragaszkodásának és buzgóságának láttára, nemkülönben világosan felismerve, hogy még sok kegyelmet nyer Istentől – aminthogy a jövő be is bizonyította –, szíves örömet teljesítette kérését. A négy társ azután, akiket a lélek túlradó öröme és vigassága forrasztott egybe, nagyobb siker kedvéért két csoportra oszolva látott munkához.

33 Boldogságos Ferenc Egyed testvérrel az anconai Márka tartományba indult, a másik kettő pedig másfelé irányította lépteit. Miközben az utat rótták a kiszemelt tartomány felé, nem győztek eleget örvendezni az Úrban. Különösen a szent férfiú áldotta és magasztalta a Magasságbeli jóságát. Tiszta és csengő hangján egymás után zendített rá a francia nyelvű

³³ *In domo sua poenitentiam agere*: pontos korabeli megjelölés arra, hogy csatlakozott a bűnbánók mozgalmához.

³⁴ A másnéven Santa Maria degli Angeli templomot a hagyomány szerint még a negyedik században építették a Szentföldről hazatért zarándokok. A VI. század elején a monte subasiói bencés apátság birtokába ment át. Ma be van építve a hasonló nevű főnséges bazilikába.

himnuszokra. Olyan túlradó volt bennük az öröm, mintha valami nagy kincset találtak volna az evangélium szántóföldjén, a Szegénység Úrnő kincsét, akinek szerelméért önként és repeső szívvel semmibe vettek minden mulandó dolgot.

A szent egyszer ezt mondta Egyed testvérnek: „Szerzetünk hasonló lesz a halászemberhez, aki kiveti hálóját a tengerbe, rengeteg halat összefog, s azután a kis halakat visszaengedi a vízbe, a nagyokat pedig edényekbe gyűjti.” Így jövendőlte meg előre, hogy rendje el fog terjedni.

Bár Isten embere még nem prédikált rendszeresen a népnek³⁵, mégis, miközben áthaladt a városokon és a falvakon, nyomatékosan intett mindenkit, hogy félje és szeresse az Istent, és tartson bűnbánatot bűneiért. Egyed testvér viszont arra buzdította a hallgatókat, hogy csak higgyenek a szentnek, mert az a lehető legjobbakat ajánlja.

34 S a népek, mikor hallották őket, álmélkodva kérdezték egymástól: „Miféle emberek ezek, és vajon mit akarnak jelenteni a szavak, amiket mondanak?” Mert akkoriban Isten szeretete és félelme jóformán mindenütt ismeretlen volt, és a bűnbánat útjára senki sem gondolt, sőt egyenesen bolondságnak tartották azt. Annyira eluralkodott akkor a test kívánsága, a világ csábítása és az élet kevélysége, hogy az egész világ ennek a három bűnnek hálójában látszott vergődni.

Így ezen evangéliumi emberekről nagyon megoszlottak a vélemények. Némelyek futóbolondoknak és részegeknek mondták őket, mások viszont azt vitatták, hogy ilyen szavak nem tellenek ki bolond elmétől. Az egyik hallgató meg éppenséggel ezt mondta: „Ezek az emberek vagy egészen közel állnak az Úrhoz tökéletesség dolgában, vagy bolondok, mert íme, életük minden remény nélkülinek látszik. Hiszen alig esznek valamit, saru nélkül járnak és a lehető leghitványabb ruhába öltöznek.”

De bár így szent életük sokakban tiszteletet ébresztett, eleinte senki sem szegődött a nyomukba, sőt fiatalasszonyok és lányok, mikor közeledni látták őket, már messziről elfutottak. Attól féltek ugyanis, hogy eszelősségük rájuk is átragad és valami kárt tesz bennük. Miután így körbejárták a nevezett tartományt, visszatértek az említett Angyalos Boldogasszonyhoz.

35 Ott néhány nap múlva újabb három assisi polgár jelentkezett, névleg Sabbatinus, Moricus³⁶ és Capellai János³⁷, és kérték boldogságos Ferencet, fogadja be őket a testvérek közé. És ő alázatosan és szívbeli örömmel teljesítette kérésüket.

Mikor azonban a városban alamizsna után jártak, alig-alig adtak nekik valamit. Sőt, még szemükre hányták, hogy a maguk javait elvesztegették, most meg mások költségén akarnak tengődni. Szüleik és rokonaik nem kevésbé üldözték őket. Általában az emberek legtöbbször kigúnyolta, esztelennek és bolondnak nézte őket, mivel akkoriban senki sem mondott le javairól, hogy utána ajtóról ajtóra járva kolduljon.

Assisi városának püspöke, akihez Isten embere gyakran fordult tanácsért, egy alkalommal jóakarattal fogadta őt, és így szólt hozzá: „Módfelett keménynek és alig elviselhetőnek látszik nekem a ti életmódotok: semmit sem birtokolni a világban.” Mire a szent így felelt: „Uram, ha birtokunk van, fegyverekről is gondoskodnunk kell a magunk megvédésére, mert a perek és veszekedések rendszerint birtokügyekből szoktak kikerekedni, rendszerint ezeken szokott az Isten és felebarát szeretete is ezerféle módon hajótörést szenvedni. Ezért nem akarunk ezen a világon semmiféle néven nevezhető dolgot magunkénak mondani.” És a püspöknek nagyon tetszett Isten emberének válasza. Szent Ferenc annyira megvetett minden mulandó dolgot, különösen a pénzt, hogy valamennyi regulájában a legszigorúbb szegénységet ajánlotta, és külön lelkére kötötte minden testvérnek, hogy szorgos gonddal kerüljék a pénzt.

³⁵ Majd a pápa ad neki rá felhatalmazást.

³⁶ Moricus eredetileg kereszties testvér (cruciger) volt. Mikor azonban Szent Ferenc csodálatosan kigyógyította betegségéből, hálából követői közé szegődött.

³⁷ Későbbi rendi hagyomány szerint a renden kívül, öngyilkossággal fejezte be életét. Bűne az volt hogy mialatt Ferenc Közél-Keleten időzött, ő a leprásokból egy új rendet akart alapítani, s annak számára új regulát szerezni.

Ugyanis a szent több regulát készített és próbált ki, mielőtt elkészítette volna azt, melyet végül is örökül hagyott a testvérekre. Ezek egyikében ezt mondja a pénz megvetéséről: „Vigyázzunk, hogy ha már mindent elhagyunk, ezért a csekély dologért el ne vesztegessük a mennyek országát. Ha tehát valahol pénzt találunk, ne törődjünk vele, mint ahogy nem törődünk a porral, melyet lábunkkal taposunk.”³⁸

³⁸ 1Reg 8,6

X. fejezet

Hogyan mondott meg Szent Ferenc hat társának mindent, amik a világban jártukban velük történnek, buzdítván őket az állhatatosságra

36 Szent Ferenc a Szentlélek kegyelmével eltelve összehívta hat társát, és előre megmondott nekik mindent, ami a jövőben következik: „Fontoljuk meg, kedves testvéreim – mondotta – hivatásunkat, gondoljuk meg, milyen kegyesen hívott meg bennünket az Úr, nem csupán a magunk, hanem sokak üdvösségére is, azért ugyanis, hogy körüljárjunk a világban, s inkább példánkkal mint szavainkkal intsük és buzdítsuk a népeket, hogy tartsanak bűnbánatot bűneikért, és tartsák szem előtt Isten parancsait. Ne féljetez tehát, hogy gyengék és tanulatlanok vagytok, hanem hirdessétek bátran és egyszerűen a bűnbánatot s bízzatok az Úrban, aki legyőzte a világot. Mert Lelke által ő szól általatok és belőletek, hogy mindenkit megtérésre és parancsainak megtartására buzdítson. Találkoztok majd hívő, szelíd és jóságos szívű emberekkel, akik örömmel fogadnak benneteket, és meghallgatják szavaitokat; de még többen lesznek a hitetlenek, felfuvalkodottak és gáncsoskodók, akik ellenetek szegülnek, és minden szavatokba belekötnék. Tegyétek fel azért szívetekben, hogy mindent türelmesen és alázatosan elviseltek.”

Mikor a testvérek ezt hallották, félelem fogta el őket. Erre a Szent így szólt hozzájuk: „Ne féljetez, mert rövid idő múlva sok bölcs és nemes férfiú csatlakozik hozzánk; velünk együtt hirdetik majd (Isten szavát) a királyoknak, fejedelmeknek és számos népnek. Sokan valóban megtérnek az Úrhoz, aki az egész világon megsokasítja és gyarapítja családját.”

37 Ezek után megáldotta őket, és Isten emberei az áldással útnak eredtek, mindenütt szemük előtt tartva intelmeit. Ha valahol templomot találtak vagy feszületet, azonnal térdre ereszkedtek és buzgó szívvel így imádkoztak: „Imádunk téged, Krisztus, és áldunk téged a világon lévő minden templomodért, mert szent kereszted által megváltottad a világot.”³⁹ Szentül hitték ugyanis, hogy mindenütt Isten megszentelt helyét találják, ahol csak templomot vagy feszületet találnak.

Mindazonáltal, akik csak látták őket, módfelett csodálkoztak rajtuk, mivel életmódjukban és ruházódásukban különböztek minden más embertől, és szinte erdei embereknek tűntek.⁴⁰ Ha beléptek egy-egy városba, helységbe, faluba vagy házba, békehirdetéssel kezdték, és iparkodtak megerősíteni mindenkit az ég és föld Teremtőjének félelmében, szeretetében és parancsainak megtartásában.

Némelyek szívesen hallgatták, mások kinevették őket. Sokan azt kérdezték tőlük, honnét és milyen szerzetből valók. Ezeknek, bár nem volt könnyű annyi kérdésre válaszolni, egyszerűen megvallották, hogy Assisi városából való bűnbánó emberek, mert rendjüket akkor még nem nevezték szerzetesrendnek.⁴¹

³⁹ Vö. Végr 5

⁴⁰ A HTL korai keletkezése mellett szóló súlyos érv, hogy a rend újdonságát így kiemeli.

⁴¹ E szakasz forrása, az Anonymus Perusinus így hozza: *Adhuc enim religio fratrum non nominabatur Ordo* – „a testvérek szerzetesi családját ekkor még nem nevezték Rendnek”, ami úgy értelmezhető, hogy a testvérek már *religio*-t alkottak, ez ugyanis Ferenc szándéka volt, de *ordo*-t még nem, mert még nem volt bullával jóváhagyott regulájuk. A 3Soc felcseréli a két kifejezést, de hasonlólt akar kifejezni.

38 Sokan csalóknak és eszelősöknek tartották őket, és nem akarták befogadni házaikba, nehogy elorozzák valamijüket. Ezért számtalan helyen – sok bántalom elszenvedése után – templomok vagy házak előcsarnokaiban voltak kénytelenek meghúzni magukat.

Ebben az időben történt, hogy két testvér, aki Firenzébe ment kéregetni, a legnagyobb utánajárással sem tudott szállást találni. Végre egy ház elé értek, amelynek előcsarnoka is volt, alatta sütőkemencével. Így szóltak tehát egymáshoz: „Itt jól megéjszakázhatnánk.” Azonnal a ház úrnőjéhez fordultak tehát és kérték hogy Isten szerelméért fogadja be őket. Ő azonban elutasította kérésüket. Erre alázatosan azt kérték tőle, hogy legalább annyit engedjen meg nekik, hogy éjszakára a kemence mellett húzassák meg magukat.

Alighogy ezt megengedte, megjött a férje. A férfi, mihelyt meglátta a csarnokban időző testvéreket, azonnal kérdőre vonta feleségét: „Miért adtál szállást az előcsarnokban ezeknek a zsványoknak?” Az asszony mentegetőzött, hogy nem akarta befogadni őket, hanem mindössze csak annyit engedett meg nekik, hogy kint az előcsarnokban tölthessék az éjszakát. Onnét úgysem lophatnak semmit, legfeljebb néhány darab fát. Abba azonban már nem egyezett bele a férj, hogy némi takarót is adjanak nekik, jóllehet az idő még nagyon hideg volt. Szentül hitte ugyanis, hogy zsványokkal és tolvajokkal áll szemben.

A testvérek szépen lepihentek tehát a kemence mellé és egészen a matutinumig nyugodtan tölthették az éjszakát, pedig egyedül az isteni szeretet tüze fűtötte őket, és a Szegénység úrnő takarójába burkolózhattak; a hajnali imaóra elvégzésére a közeli templomba mentek.

39 Reggelre kelve ama bizonyos úrnő is ugyanabba a templomba tért be. Mihelyt megpillantotta a testvéreket mély áhítatba merülve, azonnal így szólt magában: „Ha ezek az emberek valóban zsványok és tolvajok volnának, mint férjem gondolja, bizonyára nem imádkoznának ilyen ájtatosan és kitaróan.” Mialatt ezen töprengett, egy bizonyos Guido nevű ember a templom valamennyi koldusának alamizsnát osztott.

Mikor a testvérek elé ért, nekik is pénzt akart adni, mint a többieknek; azok azonban visszautasították és kijelentették, hogy pénzt nem fogadhatnak el. Guido erre így szólt hozzájuk: „De hiszen ti is szegények vagytok, miért nem fogadjátok el tehát a pénzt, mint más szegények? Mire Bernát testvér ezt felelte neki: „Való igaz, hogy mi is szegények vagyunk, de nekünk a szegénység nem olyan nyomasztó teher, mint másoknak, mert mi Isten kegyelméből, akinek tanácsát követjük, a magunk jószántából lettünk szegények.” Erre ő álmélkodva kérdezte tőlük, vajon azelőtt sem volt semmi vagyonuk a világban; és hallotta a feleletet, hogy nagyon is volt, ők azonban Isten szerelméért mindenüket a szegényeknek adták. Így felelt Bernát testvér, Szent Ferenc elsőszülött fia, és utána, mint az igazságnak megfelelően ma is hisszük, a legszentebb atya, aki elsőnek szegődött nyomába a béke hirdetésében és a bűnbánat szellemének átkarolásában. Ő volt az első, aki az evangéliumi tanács tökéletességének megfelelően mindenét eladta, a szegényeknek osztotta, és mindvégig kitartott a legszentebb szegénységben.

A nevezett úrnő, mikor látta, hogy a testvérek semmiképpen sem akarnak pénzt elfogadni, odament hozzájuk, és kijelentette előttük, hogy Isten szerelméért nagyon szívesen befogadja őket házába szállásra. Ők azonban alázatosan csak ennyit feleltek: „Fizessen meg az Úr jószágodért!” Mikor Guido meghallotta, hogy a testvérek nem tudtak szállást találni, tulajdon házába vezette őket, és így szólt hozzájuk: „Íme, a szállás, amelyet az Úr készített számotokra, maradjatok itt, ameddig jónak látjátok.” És ők hálát adtak Istennek, és ott maradtak néhány napig; ezen idő alatt példájukkal és szavaikkal egyaránt nagy épülésére voltak az Úr félelmében, úgyhogy ezentúl még több alamizsnát adott a szegényeknek.

40 Jóllehet ez a férfiú ilyen szívélyes fogadtatásban részesítette őket, mások ellenben olyannyira kevésbé becsülték őket, hogy sokan, kicsinyek és nagyok csúfolták és bántalmazták őket. Nemesyszer az is megtörtént velük, hogy még hitvány ruhadarabjaikat is lehúzták róluk. Isten szolgálainak azonban, bár így egészen ruha nélkül maradtak, mert az Evangélium előírása szerint egynél több köntöst nem tartottak, eszükbe sem jutott elvett ruháikat visszakérni. Ha azonban valaki irgalomból visszaszerezte nekik, attól szívesen elfogadták.

Némelyek sárral dobálták meg őket, mások meg kockát nyomtak a kezükbe és játszani hívták őket. Voltak, akik hátulról megfogták a kapuciumukat és úgy vonszolták őket.

Mindezeket pedig és sok más hasonló dolgot azért cselekedték velük, mivel egészen beszámíthatatlan embereknek tartották őket, akiket kényük-kedvük szerint sanyargathatnak. Nem kevesebb kínt és sanyarúságot kellett elszenvedniük a testvéreknek az éhségtől, szomjúságtól, hidegtől és ruhátlanságtól. Ők azonban mindent türelemmel és kitartással viseltek, úgy, ahogyan boldogságos Ferenc előre intette őket. Nem szomorkodtak, nem is háborogtak és nem szórtak átkot bántalmazóikra, hanem mint tökéletesen evangéliumi férfiak, akik nagy jutalomra számítanak, szerfölött örvendeztek az Úrban, csupa örömmel tartván, valahányszor efféle kísértés és megpróbáltatás szakadt rájuk.

XI. fejezet

Négy újabb testvér befogadásáról és arról a lángoló szeretetről, mellyel a testvérek egymás iránt viseltettek, úgyszintén a munkában és az imádságban tanúsított buzgóságukról és tökéletes engedelmességükről

41 Az emberek, mikor látták, hogy a testvérek örömeiket találják a megpróbáltatásokban, buzgón és kitartással végzik imádságaikat; pénzt sem el nem fogadnak, sem maguknál nem tartanak, és hogy végül olyan lángoló szeretettel szeretik egymást, ami alapján felismerhető, hogy ők Jézus Krisztus tanítványai: sokan szívből bánkódva odajárultak hozzájuk, és bocsánatot kértek tőlük a nekik okozott bántalmakért. És ők szívből megbocsátottak. Csak annyit mondtak: „Bocsásson meg nektek az Úr.” És egyben intették őket lelkük megmentésére.

Némelyek azonban arra is kérték a testvéreket, hogy fogadják be őket társaságukba. Mivel pedig csekély számukra való tekintettel mind a hat testvér jogot nyert Szent Ferenctől új tagok felvételére, egyesek felvettek némelyeket társaságukba és a megbeszélte időben azokkal együtt tértek vissza az Angyalos Boldogasszony templomához. Mikor pedig viszontlátták egymást, olyan vidámság és öröm töltötte el szívüket, hogy egyáltalán nem emlékeztek többé szenvedéseikre, melyeket rossz emberek okoztak nekik.

Mindennap nagy buzgósággal végezték imádságaikat és nem szüntek meg két kezükkel dolgozni, hogy ily módon messze űzzék maguktól a restséget, a léleknek ezt a nagy ellenségét. Már éjfélkor felkeltek és sűrű könnyhullatások és sóhajtások közt a legnagyobb odaadással imádkozni kezdtek. Amellett gyengéd szeretettel szerették egymást, készséggel szolgáltak egymásnak és úgy gondoskodtak egymásról, mint az anya gondoskodik egyetlen szeretett fiáról. Olyan olthatatlan lánggal égett bennük a szeretet, hogy gyerekjátéknak tűnt szemükben a halál vállalása is, és pedig nem csupán Krisztus szerelméért, hanem testvéreik testi és lelki javáért is.

42 Történt egyszer, hogy két testvér útközben egy bolonddal találkozott, aki azon nyomban kövel kezdte őket dobálni. Mikor az egyik látta, hogy az eldobott kő egyenesen a társának száll, habozás nélkül közbelépett, mivel inkább akarta, hogy a dobás őt érje, mint testvérét. Így a kölcsönös szeretet lángolásában mindegyik kész volt feláldozni életét a másikért.

Olyan mélyen belenőttek és belegyökereztek az alázatosságba és a szeretetbe, hogy mindegyik úgy tekintett fel a másikra, mint atyjára és urára; és azok, akiket hivatali állásuk vagy valamilyen kegyelem a többiek fölé emelt, még alázatosabbak és utolsóbbak igyekeztek lenni másoknál. Valamennyi testvér minden pillanatban készen állott az engedelmségre és kész volt habozás nélkül követni az előljáró parancsát. Nem tettek különbséget jó és rossz parancs között, hanem mindenről, amit parancsoltak nekik, azt tartották, hogy az Úr akaratából történik, s ezért minden parancs teljesítése könnyűnek és édesnek tűnt nekik. A test kívánságaitól tartózkodtak, szigorú bírái voltak maguknak és vigyázva vigyáztak, hogy egyik meg ne botránkoztassa a másikat.

43 És ha olykor-olykor mégis megtörtént, hogy valamelyik olyasmit talált mondani a másikkal, amin az megütközött, olyan erős lelkifurdalás vett erőt rajta, hogy nem tudott nyugodni mindaddig, míg csak meg nem vallotta bűnét: alázatosan a földre feküdt, hogy a megsértett testvér szájára tehesse lábát. Ha a megsértett testvér nem akarta ezt megtenni, s ha a sértő előljáró volt, egyszerűen megparancsolta neki az engedelmség nevében, ha pedig alattvaló, az előljáróval parancsoltatta meg. Ily módon messze űztek maguktól minden haragot, rosszindulatot, és megőrizték maguk között a tökéletes szeretetet. Általában azon igyekeztek,

hogy az egyes bűnökkel a lehetőséghez mérten a megfelelő erényeket állítsák szembe, miközben Jézus Krisztus kegyelme megelőzte és segítette őket.

Semmit sem tartottak meg maguknak, hanem még az egyeseknek adott könyveket is közösen használták az apostoloktól adott és hagyományozott regula szellemének megfelelően⁴². S bár igazi szegénység honolt bennük és közöttük, mégis bőkezűek és adakozók voltak mindabból, amit Isten szerelméért nekik juttattak, és a kapott alamizsnából szíves örömet adtak mindenkinek, aki csak kért tőlük; elsősorban természetesen a szegényeknek.

44 Ha úton voltak és Isten szerelmére alamizsnáért esengő koldusokkal találkoztak, más hiányában hitvány ruhájuk egy darabját engedték át nekik. Más alkalommal a csuhájukról leválasztott kapuciumot, vagy éppen csuhájuk egyik ujját adták oda, csak hogy eleget tegyenek az evangéliumi parancsnak: „Adj mindenkinek, aki kér!” Egy napon egy szegény jött a Sancta Maria de Portiuncula templomához, amely mellett a testvérek akkoriban tartózkodtak, és alamizsnát kért. Ott függött többek között egy köpeny, melyet az egyik testvér még világi korában viselt. Boldogságos Ferenc mindjárt szólt neki, hogy ajándékozza oda a köpenyt. A testvér szívesen és rögtön megtette ezt. És íme, tisztelete és készséges odaadása jutalmául, mellyel a köpenyt a szegénynek ajándékozta, mindjárt utána látta, hogy adománya egyenesen az égbe szállott, és érezte, hogy új öröm árad el egész lényén.

45 És ha a világ gazdagjai fordultak hozzájuk, nagy örömmel és szeretettel fogadták őket, és minden igyekezetükkel azon voltak, hogy visszatartsák a bűntől és bűnbánatra hangolják őket. Külön kérték előljáróikat, hogy ne küldjék őket szülőföldjükre, hogy így elkerüljék a vérrokonaikkal való közvetlen és bizalmas társalgást, s eleget tegyenek a próféta szavának: „Idegen lettem testvéreimnek és jövevény anyám fiainak.”⁴³

Szegénységükben nem tudtak betelni örömmel, mert nem áhítoztak vagyon után, és elutasítottak maguktól minden mulandó dolgot, ami után a világ fiai törnek magukat; a pénzt meg egyenesen lábukkal taposták, és a szent tanítását követve értékben és jelentőségben egyenlőnek vették a szamar trágájával.

Szüntelenül örvendeztek az Úrban, mert sem bennük, sem körülöttük nem volt semmi, ami megzavarhatta volna őket. Minél jobban elszakadtak a világtól, annál bensőségesebben összeforrottak Istennel. A kereszti útján és az igazság ösvényén járva eltávolítottak minden akadályt a bűnbánattartás és az evangéliumi élet szűk ösvényéről, hogy így széles és biztos utat készítsenek a nyomukban járóknak.

⁴² ApCsel 2,4; 4,32

⁴³ Zsolt 69,9

XII. fejezet

Hogyan ment boldogságos Ferenc tizenkettedmagával a pápa udvarába, hogy bejelentse neki rendalapító szándékát és megerősítse vele a regulát, melyet szerzett

46 Boldogságos Ferenc, mikor látta, hogy övéi állandóan növekednek számban s érdemben – akkor már tizenkét nagy tökéletességű férfi forrott össze egyazon szándékban –, így szólt tizenegy társához, maga lévén – vezérük és atyjuk – a tizenkettedik: „Látom, testvéreim, hogy az Úr könyörülő jóságában meg akarja sokasítani társaságunkat. Menjünk azért anyánkhoz, a római szentegyházhoz, és jelentsük a pápának, mit kezdett bennünk és általunk művelni az Úr, hogy azután az ő beleegyezésével és jóváhagyásával folytathassuk, amit megkezdtünk.”

Mindnyájuknak tetszett atyjuk beszéde. Mielőtt azonban megindultak volna a római úton, így szólt hozzájuk: „Válasszunk magunknak egy vezért és tekintsük azt úgy, mint Jézus Krisztus helyettesét; amerre ő fordul, mi is arra forduljunk, és amikor ő megállapodik, mi is táborozzunk le.” Választásuk Bernát testvérré, boldogságos Ferenc után az első belépőre esett. Egyébként minden úgy történt, ahogyan a szent meghagyta. Vígán lépkedtek előre, útközben csak az Úr szavait ismételték és a világ minden kincséért nem mertek volna olyan dolgokról beszélni, amelyek nincsenek közvetlen kapcsolatban Isten dicséretével, dicsőségével és a lelkek üdvösségével. Természetesen sokszor imádkoztak is. Az Úr pedig mindig gondoskodott számukra szállásról és minden egyébről, amire szükségük volt.

47 Mikor Rómába értek, véletlenül ott találták az assisi püspököt is. A püspök meleg szeretettel és tisztelettel viseltetett boldogságos Ferenc és minden testvér iránt, ezért nagy örömmel fogadta őket. Minthogy azonban nem ismerte jövetelük célját, mindjárt utána szomorúság fogta el szívét. Attól tartott ugyanis, hogy hazájuk elhagyására gondolnak, ahol pedig már olyan csodálatos dolgokat kezdett általuk művelni az Úr. Hiszen érthetőleg büszke volt rá, hogy egyházmegyéje ilyen kiváló embereket tud felmutatni, és szívében nagy reményeket fűzött példaadásukhoz és erényeikhez. Mikor tehát meghallotta jövetelük okát és célját, nagyon megörült neki, és készségesen megígérte, hogy tanácsával és közbenjárásával segíteni fog nekik.

A püspök jó barátságban volt János sabinai bíboros úrral, a Szent Pálról nevezett apátság apátjával, egy igazán Isten kegyelmével eltelt és Isten szolgáit szíve mélyéből megbecsülő főpappal.⁴⁴ Előtte részletesen feltárta boldogságos Ferenc és társai életét, mire a bíboros azon óhajának adott kifejezést, hogy szeretné látni Isten emberét és néhány társát.

Mikor tehát megtudta, hogy Rómában vannak, rögtön magához hívatta s nagy szeretettel és tisztelettel fogadta őket.

48 És az alatt a néhány nap alatt, melyet nála töltöttek, jámbor beszédeikkel és példájukkal olyan nagy épülésére voltak a bíborosnak, hogy az végül – most már életükből látta visszatükröződni azt, amit előbb csak hallott – imádságaikba ajánlotta magát nagy alázattal és tisztelettel, s külön kegyként kérte tőlük, hogy tekintsék őt úgy, mint a testvérek egyikét. Kérdésére, hogy miért jött Rómába, boldogságos Ferenc részletesen feltárta szándékát és tervét, mire ő megígérte, hogy közbenjár érdekükben a pápai udvarban.

⁴⁴ János bíboros eredetileg bencés szerzetes, a falakon kívüli Szent Pál apátság apátja. 1193-ban Szent Priscáról nevezett áldozópap-bíboros, 1205-ben pedig sabinai püspök lett. Tekintélyét mutatja, hogy III. Celesztin pápa (1191–1198) egyenesen utódjának akarta kijelölni.

János bíboros csakugyan elment a pápai udvarba, és így szólt III. Ince pápa úrhoz: „Egy nagyon szent életű emberre találtam, aki a szent Evangélium szerint akar élni és az evangéliumi tökéletességet minden vonatkozásban meg akarja tartani. Azt hiszem, ő az, aki által az Úr az egész világon meg akarja újítani az Anyaszentegyház hitét.” A pápa nagy csodálkozással hallgatta ezt és meghagyta a bíborosnak, hogy vezesse eléje boldogságos Ferencet.

49 A következő napon a bíboros valóban a pápa elé vezette Isten emberét, és az részletesen feltárta előtte szent szándékát⁴⁵. A pápa, aki rendkívüli mértékben rendelkezett a helyes megítélés adományával, érdemben hozzájárult a szent Istennek tetsző kívánságához, és komoly buzdítás után megáldotta a testvéreket. „Menjete, testvérek – mondotta – az Úrral, és hirdessétek mindenkinek, az Úr sugallata szerint, a bűnbánat evangéliumát. Ha a mindenható Isten megsokasít benneteket számban és kegyelemben, jelentsétek ezt nekünk, és mi nem fogunk habozni, hogy még több kegyet engedélyezzünk nektek, és a nagyobb bizalomnak megfelelően nagyobb feladatot bízunk rátok.”

Mindazonáltal a pápa úr szeretett volna meggyőződni arról, hogy a megadott és ezután még megadandó engedmények megfelelnek-e az Úr akaratának, ezért, mielőtt a szent távozott volna tőle, így szólt hozzá és társaihoz: „Kedves fiaink, a ti életetek igen keménynek és szinte alig elviselhetőnek látszik. Hisszük ugyan, hogy a ti lángoló buzgóságtok kizár minden kétséget, de gondolnunk kell azokra, akik a jövőben nyomotokba szegődnek, hogy azoknak szemében se tűnjék fel életetek elviselhetetlenül keménynek.” Mikor azonban látta, hogy hitük rendíthetetlen, hogy reményük horgonyát visszavonhatatlanul Krisztusba vetették, és hogy semmi áron sem hajlandók elhatározásuk lángoló hevétől tágitani, így szólt boldogságos Ferenchez: „Fiam, menj és kérd Istent, hogy jelentse ki, vajon az ő akaratából van-e, amit kértek tőlünk, hogy azután az Úr akaratának biztos tudásában teljesíthessük kívánságotokat.”

50 Isten szentje megfogadta a pápa úr parancsát, és egy időre imádságba merült. Ezalatt az Úr a következő példázatot sugalmazta neki: „Élt valamikor a pusztában egy nagyon szegény, de szép asszony. Egy hatalmas király meglátta és csodálatos szépségétől megejtve feleségül kívánta venni, mivel bizton remélte, hogy szép gyermekeket fog számára szülni.

A házasság csakugyan létrejött⁴⁶, és sok gyermek született belőle. Mikor aztán a gyermekek felnőttek, anyjuk így szólt hozzájuk: „Fiaim, ne féljete és ne szégyelljete magatokat, hiszen ti a király fiai vagytok. Menjete tehát udvarába, és ő ellát benneteket mindennel, amire csak szükségetek van.” Mikor a fiúk a királyhoz értek, nagyon elcsodálkoztak szépségükön és látva magához való nagy hasonlóságukat, így szólt hozzájuk: „Kinek a fiai vagytok?”

Azok pedig felelték, hogy egy nagyon szegény asszonyé, aki kint él a pusztában. Erre a király nagy örömmel magához ölelte őket, és ezt mondta nekik: „Ne féljete, hiszen ti az én fiaim vagytok. Ha ugyanis asztalomnál ennyi idegen talál élelmet, mennyivel inkább ti, akik törvény szerinti fiaim vagytok.” Erre azonnal üzenetet küldött a szegény asszonynak, hogy a tőle született valamennyi fiát hozzák udvarába, hogy táplálhassa őket.”

Így tehát imádság közben látomásból értette meg a szent férfiú, hogy ez a szegény asszony őt magát jelenti.

51 Imádsága végeztével ismét a pápa elé járult a szent, és rendre elmondta neki a példázatot, melyet az Úr mutatott neki. Azután hozzátette: „Uram, én vagyok az a szegény asszony, akit Isten irgalmasságában szeretetére méltatott és arra szemelt ki, hogy törvényes fiaikat adjak neki. És a királyok Királya maga mondotta nekem, hogy gondoskodni fog minden szülöttem táplálásáról, mert ha az idegeneket táplálja, akkor még inkább táplálni fogja a törvény szerinti fiaikat. Ha Isten földi javakat osztogat a bűnösöknek merő szeretetből, hogy táplálni tudják

⁴⁵ A propositum jelenthet életertvet, a szerzetesi életmód reguláját is.

⁴⁶ *contractus et consummatus* az egyházjogász tollára valló pontos kifejezések

gyermeküket, mennyivel bővebben juttat majd az evangéliumi embereknek, akiknek mindez érdemük szerint kijár.”

A pápa úr nagy álmélkodással hallgatta végig mindezeket, mivel közvetlenül boldogságos Ferenc jövetele előtt álmában úgy látta, mintha a lateráni Szent János templom ledőléssel fenyegetett volna, és csak egy alacsony termetű, jelentéktelen szerzetesforma ember tartotta volna nekivetett vállával. Csodálkozással és rémülettel vegyes érzéssel ébredt fel álmából, s mint afféle bölcs és mély belátású ember, mérlegelni kezdte, mit akar jelenteni ez a látomás. Csak amikor néhány nap múlva eléje járult boldogságos Ferenc, és a szent Evangélium szavaival, melyeknek betű szerinti megtartásáért élt-halt, előadta szándékát, és kérte tőle előzőleg egyszerű szavakkal papírra vetett szabályzatának megerősítését; s amikor Isten szolgálatában lángolni látta őt, kezdte összevetni álmát Isten emberének példázatával, és így szólt magában: „Igen, igen, ez az a szerzetesforma szent ember, aki Isten egyházát fel fogja emelni és meg fogja támasztani.”

Ezért magához ölelte őt, és megerősítette reguláját, melyet már előbb írásba foglalt. Egyúttal megadta neki az engedélyt a bűnbánat evangéliumának hirdetésére, úgyszintén a testvéreknek is, úgy azonban, hogy előbb boldogságos Ferencről kellett felhatalmazást nyerniük. Mindezeket utólag a konzisztóriumban is megerősítette.

52 Miután ezek megtörténtek, boldogságos Ferenc hálát adott Istennek, azután letérdelt a földre s alázatosan és buzgón engedelmisséget és tiszteletet ígért a pápának. A többi testvér pedig a pápa úr parancsára hasonló módon boldogságos Ferencnek ígért engedelmisséget és tiszteletet. A pápa áldásának vétele után a testvérek sorra látogatták az apostolok templomait. Utána boldogságos Ferenc és a többi tizenegy testvér a nevezett bíboros utasítására, aki azt akarta, hogy valamennyien klerikusok legyenek, felvette a tonzúrát.

53 Csak mindezek megtörténtével hagyták el Rómát és vágtak neki a nagyvilágnak⁴⁷. Közben Isten embere nem győzött eleget csodálkozni magában, hogy szíve vágya ilyen gyorsan teljesült, s ezért állandóan növekedett az Üdvözítő iránti hitében és bizalmában, aki szent kinyilatkoztatásával előre megjelentette neki az eljövendő dolgokat. Mielőtt ugyanis ezeket az eredményeket elérte volna, egy éjszaka álmában úgy tűnt neki, mintha úton járt volna s annak mentén egy sudár növésű, csodálatosan szép, erős és terebélyes fa állott volna. S amint odaért hozzá és koronája alá állt, szépségének és nagyságának szemlélése közben a szent egyszerre csak annyira megnyúlt, hogy a fa legmagasabb ágait is elérte és könnyedén lehúzta a földig. És valóban úgy is történt. Mert a pápa úr, ama fához hasonlóan, föntségben, szépségben és erőben messze fölötte állott a világnak, és íme, mégis a legkétségesebb odaadással hajolt az ő kérésére.

⁴⁷ Szójáték: *reliquens Urbem – in orbem profectus est*

XIII. fejezet

Szent Ferenc prédikálásának hatásáról, első tartózkodási helyéről és arról, hogyan éltek ott a testvérek és hogyan távoztak onnét

54 Boldogságos Ferenc ettől kezdve sorra járta a városokat, helységeket és falvakat, s még a korábbiánál is nagyobb hatással kezdett prédikálni, nem az emberi bölcsesség meggyőző szavaival, hanem a Szentlélek tudományával és erejével bátran hirdette Isten országát. Valóban az igazság hirdetője volt ő, és az apostoli szék tekintélyétől támogatva gondosan került minden hízélgést és kegyhajhászást. Amit másoknak szóval hirdetett, azt előbb kipróbálta magán cselekedettel, hogy minden, amit mond, színigazság legyen. A népek nem győzték eleget csodálni szavainak igazságát és erejét. A legcsodálatosabb azonban az volt a dologban, hogy bár nem a tudósoktól tanulta a beszédet, a tudósok is megértették, s úgy törték magukat látása és hallása után, mintha egyenesen egy új korszak embere lett volna. Ettől fogva nemesek és nem nemesek, klerikusok és laikusok isteni sugallatra egyre többen kezdtek boldogságos Ferenc nyomába szegődni, és példájára minden világi gondot és hivalkodó pompát sutba dobva az ő fegyelme alatt rendezni életüket.

55 A boldogságos atya akkoriban fiaival egyetemben Assisi közelében egy Rivo Tortónak nevezett helyen tartózkodott, ahol egy mindenektől elhagyott pajta állott⁴⁸. A pajta olyan szűk volt, hogy állni vagy ülni alig lehetett benne. Itt igen gyakran még mindennapi kenyerek is hiányzott, és kénytelenek voltak beérni répával, melyet itt-ott sikerült összekoldulniuk. Isten embere a pajta gerendájára felírta mindegyik testvér nevét, hogy ha pihenni vagy imádkozni akarnak, megtalálják helyüket, és így semmi fölös zaj, ami egyébként a hely szűk volta miatt alig volt elkerülhető, ne zavarja a lélek csendjét.

Egy napon azonban, mikor a testvérek éppen a mondott helyen tartózkodtak, odajött egy szamaras parasztember azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy szamarának a pajtában készítsen helyet. Hogy pedig a testvérek meg ne akadályozzák szándékában, egyenesen behajtott szamarával, s közben így beszélt hozzá: „Lépj be, lépj be csak bátran, itt jól érezzük majd magunkat.” A szent atya, amikor hallotta a paraszt szavait és megértette szándékát, egy kissé felindult ellene, főleg azért, mivel nagy lármát csapott szamarával és zavarta a testvéreket, akik valamennyien mély csendben imádkoztak. Azért az Isten embere így szólt a testvérekhez: „Tudom, testvéreim, hogy Isten nem azért hívott bennünket, hogy istállót készítsünk egy szamarának, vagy hogy az emberek látogatásait fogadjuk, hanem hogy prédikálással és üdvös tanácsok adásával megmutassuk az embereknek az üdvözülés útját, főleg pedig, hogy ne szűnjünk meg imádkozni és hálát adni.”

A pajtát tehát otthagyták a szegény leprások használatára, maguk pedig a Sancta Maria de Portiuncula templom mellé költöztek át, ahol egyszer – még mielőtt a templom birtokjogát megkapták volna – már laktak az ott levő nyomorúságos viskóban.

56 Később ugyanis a monte subasiói Szent Benedek monostor apátja mintegy isteni sugallatra és ösztönzésre alázatosan átengedte a templomot boldogságos Ferencnek. Ő pedig különös szeretettel és gyengédséggel ajánlotta azt a minister generális és valamennyi testvér

⁴⁸ Rivo Torto kb. húsz percrenyire feküdt Portiunculától. Nevét a körülötte kanyargó his patakról nyerte. A pajta eredetileg a San Salvatore delle Pareti szerzeteseinek birtokában volt, és a szent valószínűleg a közülük való Moricus testvér közbenjárására jutott hozzá.

védelmébe, mint olyan helyet, mely a földkerekség minden más pontjánál és templománál kedvesebb a dicsőséges Szűz szemében.

Abban, hogy a szent annyira szerette és másoknak is ajánlotta ezt a helyet, része volt egy látomásnak is, amelyet az egyik testvér, akit boldogságos Ferenc különösképpen kedvelt, s aki iránt érzett bizalmát együttélésük alatt sokszor kimutatta, még világi ember korában látott. Mikor ugyanis a mondott testvér éppen Isten szolgálatára készült magát elszánni, amint hogy később a szerzetben hűségesen meg is tette, egy látomásban úgy látta, mintha minden ember vak volna és térden állva szorongana a Sancta Maria de Portiuncula templom körül, s összekulcsolt kezekkel és égre emelt szemekkel, hangos szóval, siránkozva kiáltana az Úrhoz, hogy nagy irgalmasságában könyörüljön meg rajtuk és világosítsa meg szemüket. Mialatt így imádkoztak, úgy tűnt nekik, mintha az égből egy hatalmas fénycsóva érkezett volna, sorra rájuk szállott volna, és az üdvösség fényével valamennyinek szemét megvilágosította volna.

Mikor azután álmából felserkent, még erősebben eltökélte magában, hogy ezentúl egyedül Istennek szolgál. És valóban, néhány nappal rá elhagyta a világ minden csalóka pompáját, belépett a szerzetbe, és ott alázatosan és buzgón kitarzott Isten szolgálatában.

XIV. fejezet

A káptalanról, melyet évenként kétszer tartottak a Sancta Maria de Portiuncula mellett

57 Boldogságos Ferenc, miután az említett apáttól megkapta a Boldogasszony temploma melletti viskót, úgy intézkedett, hogy ott minden esztendőben kétszer, és pedig pünkösdkor és Szent Mihály ünnepén káptalant tartsanak⁴⁹. Pünkösdkor minden testvér megjelent Boldogasszony templománál és megbeszélte, hogyan lehetne még tökéletesebben megtartani a regulát⁵⁰. Ugyanitt történt az egyes tartományokba kiküldendő prédikáló testvérek kijelölése és a többi testvér beosztása tartományok szerint. Maga Szent Ferenc a káptalanon intett, dorgált és parancsolt úgy, ahogyan az Úr útmutatása szerint jónak látta. De akármit mondott, mindig szeretettel mondta és nagy gondja volt rá, hogy szavait cselekedeteivel szemléltesse. Tisztelte az Anyaszentegyház főpapjait és papjait, őszinte megbecsülést mutatott az öregek, nemesek és gazdagok iránt, szíve mélyéből szerette a szegényeket s benső részvétet érzett irántuk, és mindenkivel szemben alárendeltnek érezte magát. És annak ellenére, hogy magasan fölötte állt valamennyi testvérnek, mégis a vele együtt élő testvérek közül egyet gvardiánként és parancsolóként maga fölé rendelt, és annak – hogy így a felfuvalkodásnak minden alkalmát elkerülje – alázattal és buzgón engedelmeskedett. Földig megalázta magát az emberek előtt, hogy egykor Isten szentjei és kiválasztottai közt kiérdemelje az Úr színe előtti felmagasztalást.

Nem győzte eleget inteni a testvéreket, hogy tartsák magukat rendületlenül a szent Evangéliumhoz és a regulához, melyre fogadalmat tettek. Különösen lelkükre kötötte, hogy tisztelettel és áhítattal forgolódjanak az istentisztelet végzésében és az egyházi rendelkezések végrehajtásában, hallgassák áhítattal a szentmisét és imádják teljes odaadással az Úr (szent) testét. Azt akarta, hogy a testvérek mindenek fölött tiszteljék az áldozópapokat, akik kezükkel érintik a nagy és tiszteletreméltó szentségeket. Ezért nem elégedett meg azzal, hogy ha bárhol találkoznak velük, fejet hajtsanak előttük és kezet csókoljanak nekik, hanem azt kívánta, hogy ha lovagolnak, még lovaik lábát is csókkal illessék; ilyen nagy tisztelettel viseltetett hivataluk iránt.

58 Arra is váltig intette a testvéreket, hogy senkit se ítéljenek meg és ne nézzék le azokat, akik világiasan élnek s páváskodva és hivalkodva ruházkodnak, „mert – szokta mondani – Isten, a mi és az ő Uruk, elég hatalmas ahhoz, hogy magához térítse őket és mint választottaknak, az igazultak közt jelöljön ki számukra helyet”. Sőt azt akarta – ezt többször is kifejezte –, hogy a testvérek egyenesen uraiként és testvéreiként tiszteljék őket: testvéreiként, mivel ugyanaz a Teremtő alkotta őket, és uraiként, mivel a testi szükségletek rendelkezésére bocsátásával segítik a jókat a bűnbánattartásban. Ezt is szokta mondani: „A testvéreknek úgy kellene forgolódniuk az emberek között, hogy aki csak látja vagy hallja őket, azonnal dicsőítse és buzgón magasztalja a mennyei Atyát”.

Az volt ugyanis a leghőbb vágya, hogy amint ő maga, azonképpen testvérei is bővelkedjenek jócselekedetekben, melyekért magasztalni szokás az Urat. Nemegyszer mondotta nekik: „Amint ajkatokkal hirdetitek a békét, hasonló módon, sőt még nagyobb mértékben szívetekben is szülessék az meg. Senkit se ingereljetez tehát haragra, se ne botránkoztatatok, hanem ellenkezőleg: szelídségetekkel mindenkit békére, jószívúságra és egyetértésre kell

⁴⁹ Ez a rendelkezés 1212 és 1216 között lehetett érvényben. Az időpontokra más rendeknél nem találunk párhuzamot.

⁵⁰ Az itt következő leírásban visszhangoznak a Regula szavai.

hangolnotok. Hiszen mi arra vagyunk hivatva, hogy gyógyítsuk a sebesülteket, bekötözzük a megtörteket és visszahívjuk a tévelygőket. Mert mi sokat már a sátán prédájának vélünk, holott még Krisztus tanítványa válhat belőle.”

59 Ezenfelül a kegyes atya dorgálta azokat a testvéreket is, akik kelleténél szigorúbbak voltak magukhoz és túlzásba vitték a virrasztást, a böjtöt és a testi sanyargatásokat. Némelyek ugyanis, hogy egészen kioltásuk magukban a testi vágyakat, olyannyira sanyargatták testüket, hogy úgy látszott: gyűlölik önmagukat. Isten embere tiltotta ezt s jóindulatúan intette, bölcsen korholta, s üdvös parancsainak kötelékével bekötözte sebeiket.

A testvérek közt pedig, akik a káptalanra összejöttek, senki sem merészelt világi dolgokról fecsegni, hanem inkább a szentatyák életéről és arról beszélgettek, hogyan nyerhetnék el még jobban és tökéletesebben az Úr Jézus Krisztus kegyelmét. És ha megesett, hogy a testvérek egyikének-másikának, akik a káptalanra eljöttek, valami kísértése vagy gyötrelme támadt, csupán boldogságos Ferenc édes és tüzes szavainak hallatára, sőt, bűnbánatának pusztaságára csodálatos módon megszabadultak kísértéseiktől és fölülemelkedtek gyötrelmeiken. Mert ő a legteljesebb megértéssel szólott hozzájuk, nem úgy mint ítélő bíró, hanem mint szerető atya fiaihoz, mint jó orvos betegeihez, és kitűnően értett ahhoz, hogy beteg legyen a betegekkel, szomorú a szomorkodókkal. Azért persze a hibázókat illően megintette, s a megátalkodottakat és a lázongókat megfelelő büntetésben részesítette.

Mikor aztán végetért a káptalan, a szent valamennyi testvért megáldotta és mindegyiket beosztotta valamelyik provinciába. Akiben megvolt Isten lelke és a szónokláshoz szükséges ékesszólás, akár pap, akár laikus volt az illető, annak felhatalmazást adott a prédikálásra. És a testvérek a szent áldásának vétele után vidám lélekkel indultak neki a világnak. Úgy jártak, mint zarándokok és jövevények, és semmi mást nem vittek magukkal az útra, csak a zsolozsma végzéséhez szükséges könyveket. És bárhol találkoztak pappal, szegénnyel vagy gazdaggal, jóval vagy rosszal, alázatosan fejet hajtottak előtte és kifejezték iránta tiszteletüket. És ha eljött a szálláskeresés ideje, szívesebben szállottak meg papoknál, mint világi embereknel.

60 Ha pedig nem sikerült papoknál szállást találniuk, lehetőleg jámbor és istenfélő világiakhoz fordultak, hogy náluk vonják meg magukat illő módon arra az időre, míg a meglátogatni szándékolt városokban és falvakban egyes istenfélő embereket arra nem indított az Úr, hogy állandó lakhelyet készítsenek számukra.

Az Úr pedig megadta nekik a képességet, hogy minden helyzetben megtalálják az alkalmas szavakat és találó fordulataikkal behatoljanak a fiatalok és öregek szívébe úgy, hogy ezek tömegesen hagyták el apjukat, anyjukat és minden vagyonukat s a testvérek példáját követve öltötték magukra a szerzet ruháját. Akkor valóban a megosztás kardja ereszkedett le a földre, amennyiben a fiatalok a szerzetbe özönlöttek és otthagyták szüleiket a bűnök fertőjében vergődni. Azokat azután, akiket a testvérek a rendbe felvettek, boldogságos Ferenc elé vezették, hogy az ő kezéből öltsek magukra alázattal és buzgón a szerzet ruháját.

De nemcsak férfiak özönlöttek a rendbe, hanem a testvérek megrendítő prédikációinak hatására szüzek és özvegyek is nagy számmal zárkóztak bűnbánatot tartani azokba a monostorokba, melyeket a testvérek ösztönzésére a városok és falvak emeltek számukra. A monostorok fölé azután egy-egy testvért rendeltek vizitátornak és lelkivezetőnek. Hasonlóan a házasság emberek és asszonyok is, akik nem tudtak szabadulni a házasság bilincseitől, a testvérek üdvös tanácsát követve odahaza, házaikban szigorú vezeklésre adták magukat. Így boldogságos Ferenc, mint a Szentháromság tökéletes tisztelője, három rendjében megújította Isten Anyaszentegyházát, mint ezt különben három templom kijavításával előre jelezte⁵¹. A pápa pedig a maga idejében mindhárom rendet megerősítette.

⁵¹ San Damiano templomának helyreállítása után Ferenc a Szent Péter és a Portiuncula templom kijavításán is dolgozott.

XV. fejezet

János úrnak, az első protektornak haláláról és Hugolino ostiai püspök úrnak a Rend atyjává és protektorává történt megválasztásáról

61 A fent említett tiszteletre méltó atya, Szent Pálról nevezett János bíboros úr, amellet, hogy bőven ellátta boldogságos Ferencet jó tanáccsal és tőle telhetőleg mindenben a kezére járt, nem szűnt meg állandóan figyelmébe ajánlani bíborostársainak az ő, valamint társai életét és tetteit. Ezért a bíborosok idővel olyan nagy szeretetre gyulladtak Isten embere és társai iránt, hogy valamennyien vágyva vágytak legalább egyet vagy kettőt közülük maguk mellett tartani udvarukban, és pedig nem annyira a szolgálat kedvéért, mint inkább szent életükért és buzgóságukért, mellyel olyannyira lángoltak mások iránt, ha másokkal érintkeztek.

Mikor azután az említett Szent Pálról nevezett János bíboros úr meghalt⁵², az Úr egykori bíboros társának, név szerint Hugolinónak, az akkori ostiai püspöknek szívét gyullasztotta fel, hogy bensőleg szeresse, védje és táplálja boldogságos Ferencet és társait. És valóban olyan bensőséges szeretettel szerette őket, mintha valamennyinek atyja lett volna; sőt még nagyobb, mint a test szerinti atya, mert annak szeretete természetesen csak a test szerinti fiakra terjed ki. Őbenne ellenben a lélek szeretete gyulladt ki, hogy az Úrban bensőleg szeresse és jótéteményekkel halmozza el Isten emberét és testvéreit. Isten embere tehát, amikor hallott a bíboros dicsőséges nevéről – mert hírnév dolgában messze fölötte állott valamennyi bíborosnak –, társaival egyetemben odajárult eléje. Ő pedig nagy örömmel fogadta őket és így beszélt hozzájuk: „Rendelkezésteekre bocsátom magam és kész vagyok tanáccsal és védelemmel támogatni benneteket úgy, ahogyan jónak vélitek; viszonzásul csak azt kérem tőletek, hogy imádságaitokban ajánljatok engem Isten oltalmába.”

Boldogságos Ferenc, miután hálát adott Istennek, így felelt a bíboros úrnak: „Uram, nagy örömmel elfogadom Önt szerzetünk atyjának és védelmezőjének, és akarom, hogy mostantól fogva minden testvér belefoglalja az Ön nevét imádságába.” Azután arra kérte boldogságos Ferenc, hogy pünkösdkor kegyeskedjék részt venni a testvérek gyűlésén, amit ő készségesen megígért. Ettől fogva valóban minden esztendőben megjelent a káptalanon.

Mikor megérkezett, a káptalanra összegyűlt testvérek valamennyien ünnepi menetben eléje vonultak. Ő pedig, mikor a testvérek hozzá érkeztek, leszállt a lováról és gyalogszerrel vonult velük a Boldogasszony templomhoz: ott azután beszédet intézett hozzájuk és misét mondott nekik, melyben Isten embere, Ferenc énekelte az evangéliumot⁵³.

⁵² 1214 ápr. és 1215 nov. között valamikor.

⁵³ Szent Ferenc csak diakónus volt.

XVI. fejezet

Az első ministerek választásáról és arról, hogyan küldötték őket szét a világba

62 A szerzet alapítása utáni tizenegyedik esztendőben, mikor már igen megsokasodtak a testvérek számban és érdemben, ministereket választottak, és ezeket néhány testvér kíséretében szétküldték a világ minden tája felé, ahol csak ismerik, gyakorolják és tisztelik a katolikus hitet. Egyik-másik országban jól fogadták a testvéreket, bár lakhelyek építését még nem engedték meg nekik, máshonnét ellenben elűzték őket, mivel eretnekeket szimatoltak bennük. Annak idején III. Ince pápa úr jóváhagyta ugyan rendjüket és regulájukat, de a megerősítésről nem állított ki oklevelet. Ezért kellett most a testvéreknek annyi zaklatást szenvedniük az egyháziak és a világiak részéről egyaránt. Sőt egyes országokból egyenesen menekülni kényszerültek s kénytelenek voltak meggyötörve, agyonsanyargatva, azonfelül rablóktól kifosztva és súlyosan bántalmazva, nagy keserőséggel visszatérni boldogságos Ferenchez. Az Alpoktól északra fekvő országokban, mint Németországban, Magyarországon és egyebütt általában hasonló viszontagságokon mentek át.

A bíboros úr, mikor mindezekről értesült, rögtön magához hívatta boldogságos Ferencet és elvitte őt Honorius pápa úrhoz – Ince pápa úr ugyanis akkor már nem élt⁵⁴ –, és ugyanazon Honorius úrral ünnepélyesen, függő pecséttel megerősítette az új regulát⁵⁵, melyet boldogságos Ferenc Krisztus sugalmazására készített. Ebben a regulában meghosszabbították a káptalanok közötti időt, hogy a messze idegenben időző testvéreket megkíméljék a fáradságtól.

63 Ekkor boldogságos Ferenc elhatározta, hogy a nevezett Honorius pápa úrtól a római Anyaszentegyház egyik bíborosának, éspedig a már említett ostiai úrnak mintegy a Rend pápájaként való kinevezését kéri, hogy a testvéreknek ügyes-bajos dolgaikban legyen kihez fordulniuk⁵⁶.

Kevéssel előbb ugyanis boldogságos Ferenc egy álmot látott, és ez vezette őt arra, hogy a bíboros kinevezését kérje, és Rendjét a római Anyaszentegyház oltalmába ajánlja: álmában egy kicsiny fekete tyúkot látott tollas lábszárakkal és házi galambra emlékeztető lábfejjel. A tyúknak olyan rengeteg csibéje volt, hogy valamennyit nem tudta szárnya alá gyűjteni, hanem azon kívül maradtak és céltalanul szaladgáltak anyjuk körül.

Mihelyt felserkent álmából, azonnal gondolkodni kezdett rajta, mit jelenthet ez, és a Szentlélek felvilágosítására hamarosan rájött, hogy az a bizonyos tyúk képletesen őt magát jelenti. „Igen – mondotta –, én vagyok az a tyúk, mert lám, kicsiny vagyok természetnél és fekete színemnél fogva, tehát egyszerűnek is kellennem, mint a galambnak és az erények serényen verdeső szárnyán az ég felé törnöm. Ám az Úr nagy irgalmában sok fiat adott nekem és fog adni ezentúl is, akiket én nem tudok megvédeni a magam erejével. Ezért az Anyaszentegyházra kell őket bíznom, hogy az vegye szárnyai alá s oltalmazza és kormányozza őket.”

64 Néhány évvel a mondott látomás után⁵⁷ csakugyan Rómába ment a szent és ott felkereste az ostiai urat, aki azonnal meghagyta neki, hogy másnap vele együtt menjen a pápai udvarba.

⁵⁴ 1216. július 16-án halt meg.

⁵⁵ Erre azonban csak 1223. november 29-én került sor.

⁵⁶ Szent Ferenc valószínűleg 1217 nyarán Firenzében találkozott először Hugolino bíborossal. Callebaut A.: Autour de la rencontre à Florence de Saint François et du Cardinal Hugolin. AFH, 1926. 530. o.

⁵⁷ Ferenc 1219-ben ment el a Szentföldre, és 1220 elején tért vissza. Ekkor történhetett a látogatás.

Azt akarta ugyanis, hogy előbb prédikáljon a pápa úr és a bíborosok előtt, s azután szíve mélyéből ajánlja védelmébe szerzetét. Boldogságos Ferenc eleinte húzódozott, hogy ő csak egyszerű és tanulatlan ember, de a végén mégis vele kellett mennie az udvarba.

Mikor a pápa úr és a bíborosok elé lépett, ezek igen nagy örömmel fogadták őt. És ő felállott és szólni kezdett úgy, ahogyan a Szentlélek kenetével sugalmazta. Beszéde végeztével a pápa úr és a bíborosok védelmébe ajánlotta rendjét. A pápa úr és a bíborosok nagyon épültek beszédén és mélységes szeretetre gyulladtak szerzete iránt.

65 Mindezek után boldogságos Ferenc így kezdett beszélni a pápához: „Uram, nagy részvéttel vagyok Ön iránt sok gondja és szüntelen fáradozásai miatt, mellyel Isten egyházára ügyelnie kell, és nagyon, de nagyon szégyellem magam, hogy miattunk, kisebb testvérek miatt is annyi a gondja és törődése⁵⁸. Mert ha sok nemes és gazdag ember, sok szerzetes nem tud az Ön színe elé jutni, mennyivel inkább kell szégyenkezniük és félniük nekünk, akik minden más szerzetesnél szegényebbek és utolsóbbak vagyunk, nem hogy Önhöz belépni, hanem ajtaja előtt megállani, vagy akár csak zörgetni merészelnünk a kereszténység szent frigysátrának ajtaján. Ezért tehát alázattal kérem és buzgón esedezem Öszentségéhez, kegyeskedjék nekünk átengedni az ostiai urat pápánkul, hogy a testvéreknek a szükség napjaiban legyen kihez fordulniuk, természetesen Öszentsége magas méltóságának sértetlen megóvásával.”

A pápa úrnak tetszett a szent beszéde. Ezért rendelkezésére bocsátotta az ostiai urat, és érdeme szerint a szerzet fölé állította őt protektornak.

66 És ő a pápa parancsának vétele után, mint jó pásztorhoz és védőhöz illet, kiterjesztette védő karját valamennyi testvérré. Mindenekelőtt írt azoknak a főpapoknak, akik előbb üldözték a testvéreket és lelkükre kötötte, hogy ezentúl ne ellenkezzenek velük, hanem az Apostoli Szék tekintélyével megerősített szent életű szerzeteseknek inkább járjanak a kezükre jótanáccsal és segítségadással, hogy tartományukban meg tudjanak telepedni és akadálytalanul tudjanak prédikálni. Ugyanígy más bíborosok is küldtek szét leveleket hasonló célból.

A következő káptalanon azután boldogságos Ferenc új ministereket küldött ki az említett tartományokba bíborosok leveleivel és az apostoli bullával megerősített regulával felszerelve, és többek között arra is felhatalmazást adott nekik, hogy testvéreket vegyenek fel a Rendbe. A főpapok pedig, mikor a dolgok új fordulatát látták és a testvérektől felmutatott bizonylatokat szemügyre vették, készségesen megadták az engedélyt, hogy tartományaikban építkezzenek, lakjanak és prédikáljanak. Így történt, hogy a testvérek most már állandóan megtelepültek az illető tartományokban és akadálytalanul prédikáltak. Alázatos és szent életük láttára és mondhatatlanul édes szavaik hallatára azután, melyek megindították és Isten iránti szeretetre és bűnbánatra gyújtották a lelkeket, sokan eljöttek hozzájuk s alázattal és lángoló buzgósággal telve magukra öltötték a szent szerzet ruháját.

67 Boldogságos Ferenc a hűséges szeretet láttára, mellyel az ostiai úr a testvérek iránt viseltetett, hasonlóan bensőséges szeretettel telt el iránta. És mivel Isten kinyilatkoztatásából előre tudta, hogy ő lesz a legközelebbi pápa, nyilván ezt meg is mondta neki azzal, hogy hozzá intézett leveleiben mindig következetesen az egész világ atyjának szólította őt. Tudniillik így szokott neki írni: „Az egész világ Krisztusban tisztelendő atyjának” stb.

Kevéssel rá meghalt III. Honorius pápa úr⁵⁹, és helyébe csakugyan az ostiai urat választották meg⁶⁰ IX. Gergely néven. És ő egészen halála órájáig buzgó védelmezője és jótevője maradt a testvéreknek és minden más szerzetesnek, mindenkifölött pedig Krisztus szegényeinek. Ezért joggal hihetjük, hogy ő már a szentek társaságának örvendezik.

⁵⁸ Utalás a közösség válságára, melybe Ferenc távollétében került.

⁵⁹ 1227. március 18-án.

⁶⁰ 1227–1241

XVII. fejezet

Boldogságos Ferenc legszentebb haláláról és arról, hogyan nyerte el halála előtt két esztendővel a mi Urunk Jézus Krisztus sebhelyeit

68 Az apostoli férfiú, Ferenc, húsz esztendővel azután, hogy az apostolok példájára legtökéletesebben Krisztus nyomába szegődött, az Úr megtestesülésének 1226. évében, október 4-én, vasárnapi napon boldogan Krisztushoz költözött, sok fáradozás után elpihenvén az örök nyugalomban és méltóképpen színe elé járulván az ő Urának.

Lelkét egyik tanítványa, egy kiválóan szent életű ember egy holdnagyságú és napfényességű csillag képében, melyet a nagy vizek fölött vakító fehér felhőtakaró vont be, látta nyílegyenesen égbe röpködni.

Ez a szent valóban sokat fáradozott az Úr szőlőjében: buzgó és fáradhatatlan volt az imádságban, böjtölésben, virrasztásban és a lelkek üdvössége után való járásban, a felebarátairól való szorgos gondoskodásban és az irántuk érzett részvét nyilvánításában, s végül önmaga kevésre becsülésében; mindezt megtérése kezdetétől egészen Krisztushoz való költözéséig gyakorolta, akit szíve mélyéből szeretett, s akit egy pillanatra sem szünt meg emlékezetében hordozni, ajkával magasztalni és érdemszerző cselekedeteivel dicsőíteni. Olyan lángoló hévvel és bensőségesen szerette az Istent, hogy nevének pusztá hallására olvadozni kezdett egész bensejében, és magánkívüli elragadtatásában így kiáltott fel: „Az Úr nevének hallatára égnek és földnek meg kellene rendülnie.”

69 Szeretetének lángoló hevét és Krisztus kínszenvedésének el nem múló emlékezetét, melyet szüntelenül szívében hordott, az egész világnak meg akarta mutatni az Úr: ezért csodálatos módon még földi életében egy egészen kivételes kiváltság csodás jegyével ékesítette fel őt.

Egyik reggel ugyanis, a szent Kereszt Felmagasztalásának ünnepe körül⁶¹ – két évvel halála előtt, mialatt egy (magas) hegy, az Alverna lejtőjén imádkozott, s a szeráfi nagy lángolástól és a részvevő szeretet édességétől Isten felé szárnyalva szinte egészen beleolvadt abba, aki nagy szeretetében keresztre feszítettette magát – egyszerre egy szeráf jelent meg előtte, szárnyai közt egy keresztrefeszített gyönyörű férfi alakját mutatva. A jelenés kezei és lábai keresztalakban ki voltak feszítve, míg arca Krisztus Urunk ragyogó képét mutatta. Két szárnyával ugyanis fejét fődte be, kettő repülésre, a másik kettő pedig egész testének befödésére szolgált.

A látomás elmúltával a szent szívében a szeretet csodálatos heve maradt vissza, de még csodálatosabb volt az Úr Jézus Krisztus szentséges sebhelyeinek feltűnése testén. Isten embere, amennyire csak tehette, egészen haláláig gondosan rejtegette, mivel nem akarta nyilvánosságra hozni az Úr titkát. Egészen azonban mégsem sikerült eltitkolnia; úgyhogy legalább bizalmas barátai előtt nem maradt rejtve.

70 Boldog elköltözése után azonban az összes jelenlévő testvér, sőt a világiak közül is nagyon sokan minden kétséget kizáró határozottsággal Krisztus sebhelyeivel felékesítettnek látták testét. Kezein és lábain nemcsak világosan látták a szegek lyuggatását, hanem magukat a húsból képződött és a húsba benőtt szegeket is, sőt még a vas rozsdaszínét is felismerhették. Jobb oldalán pedig, mintha csak lándzsával verték volna át, hamisítatlan és félreismerhetetlen

⁶¹ A stigmatizáció ünnepe hagyományosan szeptember 14.

seb tátongett vörösbe játszó forradással és körötte bíborszínű szegéllyel. A sebből a szent életében gyakran vér szivárgott.

A sebhelyek megcáfolhatatlan valósága nem csupán a szent életében és halálában mutatkozott meg kézzelfogható bizonyossággal mindazok számára, akik látták vagy tapintották őket, hanem az Úrnak volt rá gondja, hogy halála után is bizonyoságot tegyen igazságukról a különböző csodák révén, melyeket a világ legkülönbözőbb tájain művelt általuk. E csodák révén sokan, akik előbb helytelenül gondolkoztak és Isten emberének sebhelyeiben kételkedtek, a hitbeli bizonyosságnak olyan magas fokára emelkedtek, hogy éppen ők, akik előbb kicsinyelték a szentet, most Isten jóságából és az igazság kényszerítő hatalmából, leghűségesebb magasztalói és hirdetői lettek.

XVIII. fejezet

A szent atya szentté avatásáról

71 Mikor Isten embere már világszerte a csodák új fényében tündökölt, s mikor szent testéhez már mindenfelől tömegesen özönlöttek azok, akik érdemeiért nagy, sőt egészen kivételes jótéteményeket nyertek az Úrtól: a fentebb említett Gergely pápa úr a bíborosok és sok más főpap tanácsának kikérése, úgyszintén a csodák számbavétele és átvizsgálása után, melyeket a szent közbenjárására művelt az Úr, elrendelte nevének a szentek jegyzékébe való felvételét, s emléke ünnepélyes megünnepülésére elköltözésének napját, (október 4-ét) tűzte ki⁶².

A szentté avatás Assisi városában ment végbe sok főpap, rengeteg fejedelem, előkelő úr és a világ minden részéből egybesereglett tömeg jelenlétében, akiket mind a pápa úr hívott össze az Úr 1228. és az ő pápasága második évében.

72 Ez alkalommal a pápa nemcsak az életében oly hően szeretett szentet tisztelte meg a szentté avatás páratlan fényével, hanem egyben a tiszteletére emelt templomot is, melynek alapkövét ő tette le, gazdagon elhalmozta szent edényekkel és drágamívű egyházi felszerelésekkel. Két évvel a szentté avatás után ebbe szállították át nagy fénnel a szent testét eredeti temetkezési helyéről⁶³.

A nevezett pápa többek között egy drágakövekkel ékesített aranyfeszületet is küldött a templomnak, melybe az Úr keresztjének egy darabkája volt belefoglalva; ezenfelül rengeteg egyházi felszerelést, az oltárszolgálathoz szükséges edényt és tömérdek értékes és pompás miseruhát is küldött.

A templomot kivette minden alsóbb joghatóság alól és apostoli hatalmának teljéből a Kisebb Testvérek egész Rendje fő- és anyatemplomává tette, amint ez világosan kitűnik abból az ünnepélyes, bullával megerősített kiváltságlevélből, melyet a bíborosok is valamennyien aláírtak.

73 De mintha Isten emberének nem lett volna elegendő, hogy csak külsőleg érzékelhető dolgokkal tiszteljék, általa, aki testileg ugyan meghalt, de lelkileg él a dicsőségben, rengeteg embert térített és gyógyított meg az Úr. Így történt, hogy elköltözése után érdemeiért nemcsak közrendű emberek, férfiak és nők tértek százával és százával az Úrhoz, hanem sok előkelő és nemes úr is magára öltötte fiaival egyetemben a rend ruháját, míg feleségeik és leányaik a szegény úrnők monostoraiba zárkóztak be.

Hasonlóan sok bölcs és nagy tudású ember is, világiak és javadalmas klerikusok, megvetve minden testi vágyat és egészen elszakadva minden bűntől és világi hiúságtól, belépett a Kisebb (Testvérek) Rendjébe, és a neki adott kegyelem mértéke szerint igyekezett mindenben a szegénységhez s Krisztus és az ő hűséges szolgája, Szent Ferenc nyomdokaihoz igazítani életét.

Ezért joggal alkalmazhatjuk rá; amit Sámsonról olvasunk: sokkal több embernek okozta halálát halálával, mint amennyit életében megölt – természetesen azért, mert ő örökké él az örök boldogság hazájában. Ebbe a hazába vezéreljen el tehát bennünket Szent Ferenc atyánk érdemeiért az, aki él és uralkodik örökkön-örökké. Ámen.

⁶² A szentté avatás 1228. július 16-án ment végbe.

⁶³ 1230. május 25-én. A szentet eredetileg a mai Szent Klára bazilika helyén álló Szent György templomban temették el.